

Warmińsko-mazurskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Raport

WYNIKI

BAROMETRÓW OPINII SPOŁECZNEJ W OBSZARACH REALIZACJI STRATEGII
WARMIŃSKO-MAZURSKIE 2030. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
W 2023 ROKU

www.warmia.mazury.pl

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	3
1. Metodyka prowadzonych badań.....	4
2. Warunki życia w województwie warmińsko-mazurskim	6
3. Kompetencje	9
3.1. Kwalifikacje i kompetencje mieszkańców.....	9
3.2. Oferta nowoczesnych usług.....	13
3.3. Profesjonalne organizacje	16
4. Gospodarka.....	18
4.1. Satysfakcjonująca praca	18
4.2. Inteligentne specjalizacje województwa	22
4.3. Konkurencyjność gospodarki.....	25
5. Kreatywna aktywność	28
5.1. Twórczość mieszkańców	28
5.2. Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna.....	32
5.3. Tożsamość regionalna.....	36
6. Fundamenty rozwoju.....	40
6.1. Kapitał społeczny	40
6.2. Infrastruktura	43
6.3. Środowisko przyrodnicze.....	48
Podsumowanie	52

Wstęp

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego prowadzi politykę rozwoju w taki sposób, aby jak najbardziej zaspakajać potrzeby mieszkańców, pracodawców i przedsiębiorców, instytucji i organizacji pozarządowych, a także wszystkich interesariuszy zaangażowanych w rozwój Warmii, Mazur i Powiśla. Wyrazem tego jest postawienie w centrum strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* mieszkańców regionu, ich problemów i potrzeb. Takie podejście umożliwia dążenie do osiągnięcia wizji województwa, którą jest *Warmia i Mazury regionem w którym warto żyć*.

mieszkańców regionu, ich problemów i potrzeb. Takie podejście umożliwia dążenie do osiągnięcia wizji województwa, którą jest *Warmia i Mazury regionem w którym warto żyć*.

Jednym z elementów systemu monitorowania strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* stanowią barometry, czyli coroczne badania opinii różnych środowisk na tematy istotne z punktu widzenia realizowanych celów tego głównego dokumentu planistycznego regionu. Barometry umożliwiają zatem poznanie opinii mieszkańców regionu, przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji otoczenia biznesu odnośnie regionalnych celów rozwojowych. Barometry obejmują szeroki zestaw zagadnień, których nie można byłoby zbadać w inny sposób niż standaryzowane badanie ankietowe. Dzięki temu są one unikalnym źródłem danych, a także stanowią nieoceniony wkład w pozyskiwaniu informacji dotyczących rozwoju Warmii i Mazur. Pokazują, jak podejmowane działania wpływają na życie i pracę mieszkańców regionu.

Badania opinii w ramach barometrów są przeprowadzone corocznie od 2020 roku za pomocą tej samej metodyki. Takie podejście umożliwia poznanie zmian, jakie systematycznie następują w toku realizacji strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. Rok 2023 jest czwartym z kolei, w którym przeprowadzono takie badanie.

Lata 2020-2023 to czas trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej na świecie i w Polsce wynikającej z konsekwencji pandemii COVID-19 i jej ekonomicznych skutków. Dodatkowo lata 2022-2023 to okres wysokiej inflacji i czas spowolnienia gospodarczego. Głównymi tego przyczynami były wojna w Ukrainie, która spowodowała wzrost cen energii i surowców, oraz wysoka inflacja, która osłabia siłę nabywczą konsumentów.

Niniejsze opracowanie składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono krótką informację o metodyce badania. W kolejnym rozdziale przedstawiono zmiany w warunkach życia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2020-2023. Następne cztery rozdziały prezentują wyniki badania opinii nawiązujące do poszczególnych celów operacyjnych strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*.

1. Metodyka prowadzonych badań

Metodyka prowadzonych badań opinii (barometrów) opracowana została w ramach systemu monitorowania Strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*. Strategia w części dotyczącej jej monitoringu przewiduje przeprowadzenie czterech typów barometrów, które powinny dostarczyć informacji na temat realizacji poszczególnych celów.

Dla każdego z barometrów określony został sposób doboru respondentów wraz z wielkością próby, dobrana została metoda zbierania danych oraz skonstruowany został kwestionariusz ankietowy. Przyjęte założenia będą niezmiennie w kolejnych latach prowadzenia badań.

1 066 osób

Barometr społeczny – badanie reprezentatywnej grupy mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.

W badaniu udział wzięli mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego w wieku 15 lat i więcej. Zastosowano losowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (powiat). Dobór próby przeprowadzony został w oparciu o liczbę ludności w województwie warmińsko-mazurskim w wieku od 15 roku życia, według danych GUS (1 194 143 osoby). Wielkość próby badawczej przy błędzie maksymalnym 3% i poziomie istotności 5% wyniosła 1 066 osób.

885 przedsiębiorstw

Barometr gospodarczy – badanie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób mających siedzibę na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W badaniu udział wzięli przedsiębiorcy zatrudniający powyżej 9 osób z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zastosowano losowo-kwotowy dobór próby z uwzględnieniem takich warstw jak wielkość przedsiębiorstwa (ilość zatrudnionych osób) oraz miejsce prowadzenia działalności (powiaty). Dobór próby przeprowadzony został w oparciu o dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających powyżej 9 osób wpisanych do rejestru REGON, według danych GUS (5 118 przedsiębiorstw). Dobór próby gwarantował udział podmiotów reprezentujących trzy inteligentne specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego - podmioty reprezentujące branże (wg PKD) zaliczane do inteligentnych specjalizacji stanowiły ok. 15% badanych firm (po 5% na każdą z inteligentnych specjalizacji). Wielkość próby badawczej przy błędzie maksymalnym 3% i poziomie istotności 5% wyniosła 885 przedsiębiorstw.

40 Instytucji Otoczenia Biznesu

Barometr instytucjonalny - badanie instytucji otoczenia biznesu z województwa warmińsko-mazurskiego

W badaniu udział wzięli przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zastosowano pełen dobór próby, przy czym podstawą była lista instytucji określona w raporcie pt. *Badanie potencjału, potrzeb i efektywności funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu w województwie warmińsko-mazurskim* (Grupa BST, 2019) – w którym wskazano 79 aktywnych instytucji. W 2023 roku wywiady zrealizowano z 40 instytucjami otoczenia biznesu, co daje responsywność na poziomie 51%.

Realizację badań ankietowych, w przypadku barometru społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego, przeprowadziła specjalistyczna firma ankietarska. Według założeń, opinie mieszkańców, przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu miały zostać zbadane metodą PAPI/CAPI, czyli ankiety w formie kwestionariusza papierowego lub ankiety wspieranej komputerowo realizowanej w bezpośrednim kontakcie z respondentem.

84 JST

Barometr lokalny – badanie samorządów gminnych i powiatowych w województwie warmińsko-mazurskim

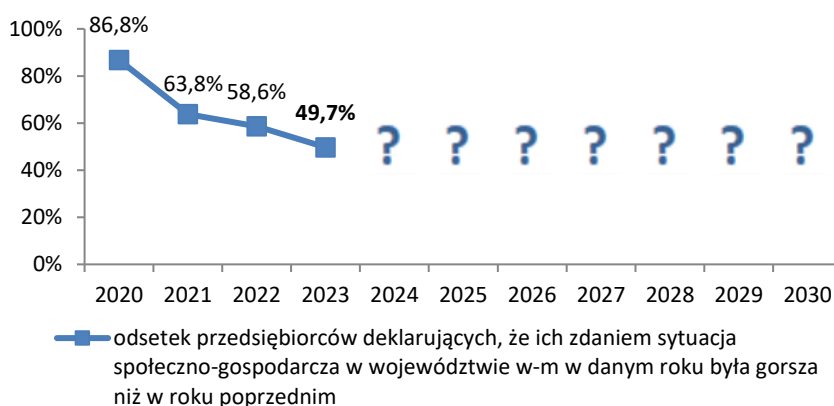
W badaniu udział wzięli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zgodnie z założeniami opinia jednostek samorządu terytorialnego została zbadana za pomocą ankiety elektronicznej rozesłanej za pośrednictwem poczty e-mail. Próbą zostały objęte wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim, tj. 116 gmin, 19 starostw oraz 2 miasta na prawach powiatu. W 2023 roku na ankietę odpowiedziały 84 samorządy lokalne, co odpowiada responsywności na poziomie 61%. Uzyskana wartość przekroczyła zakładaną minimalną zwrotność ankiet od jednostek samorządu terytorialnego.

Badanie wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz analizę danych zebranych z wszystkich czterech barometrów przeprowadziło Regionalne Obserwatorium Terytorialne Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

2. Warunki życia w województwie warmińsko-mazurskim

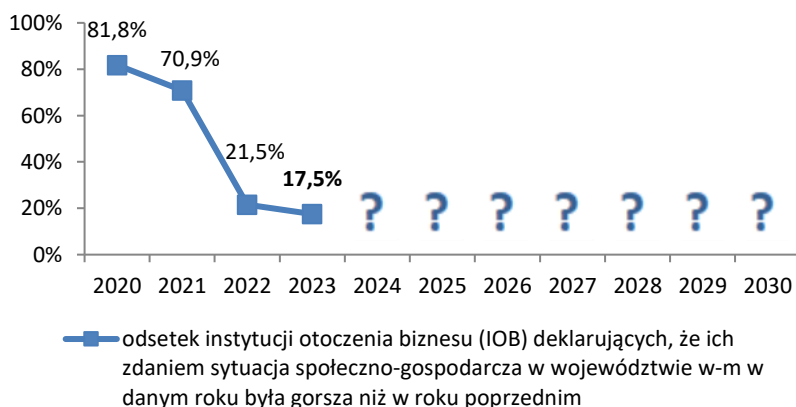
Dzięki realizacji strategii *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego*, w ostatnich latach odnotowano wiele pozytywnych zmian wpływających na poprawę warunków życia mieszkańców. Potwierdzają to również otrzymane wyniki barometrów opinii. Opinię, że sytuacja społeczno-gospodarcza województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku była gorsza niż w 2022 roku podzielało 49,7% przedsiębiorców (spadek o 37,1% w porównaniu do 2020 roku), 17,5% przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu oraz 20,5% jednostek samorządu terytorialnego. W każdej badanej grupie respondentów odnotowano zatem spadek negatywnych ocen w stosunku do 2020 roku. Powody takiej poprawiającej się oceny wynikają m.in. z zestawienia ocen za rok 2023 z latami pandemii koronawirusa i jej konsekwencjami (lockdown, ograniczenia w przemieszczaniu, itd.).

Wykres 2.1. Przedsiębiorcy deklarujący, że sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie w danym roku była gorsza niż w roku poprzednim

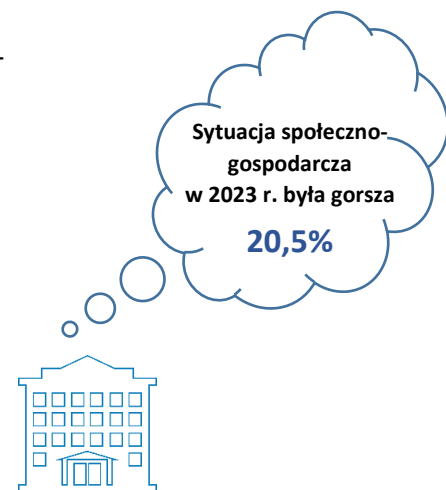
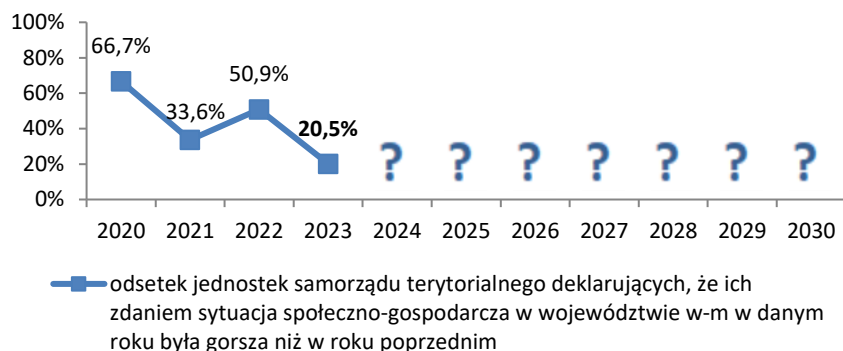
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

Wykres 2.2. Instytucje otoczenia biznesu deklarujące, że sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie w danym roku była gorsza niż w roku poprzednim

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

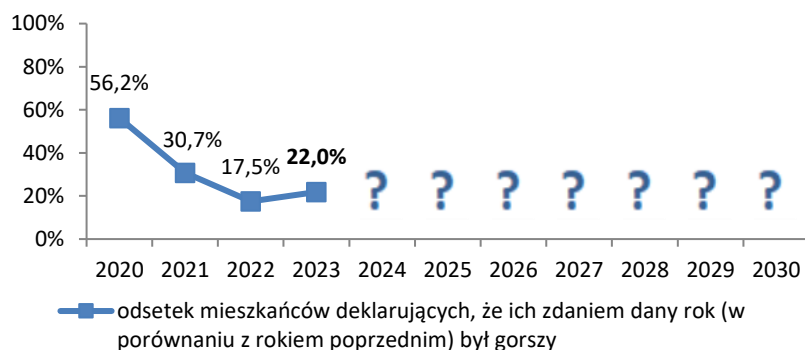
Wykres 2.3. Jednostki samorządu terytorialnego deklarujące, że sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie w danym roku była gorsza niż w roku poprzednim

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

Podobnie 2023 rok ocenili mieszkańcy województwa – jedynie 22,0% z nich uważa, że był on gorszy niż poprzedni (spadek o 34,2 pp. w stosunku do roku 2020).

Wykres 2.4. Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego deklarujący, że dany rok był gorszy od poprzedniego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

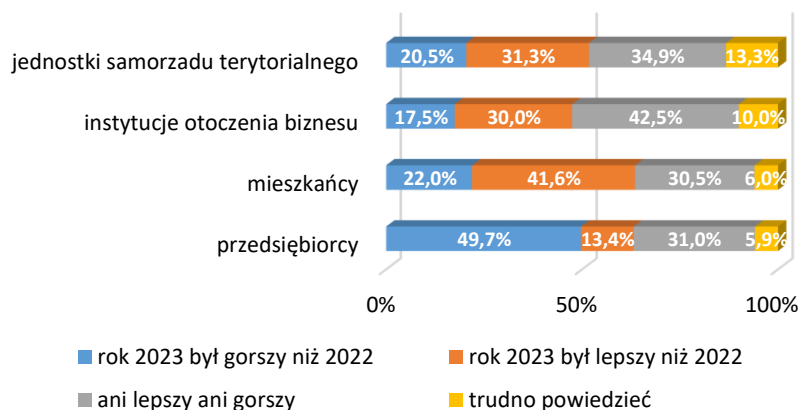
Jak pokazuje wykres 2.5, spośród wszystkich badanych grup, **to właśnie mieszkańcy województwa warmińsko - mazurskiego w największym stopniu ocenili rok 2023, jako lepszy niż 2022 roku. Takiego zdania było aż 41,6% ludności regionu.** Miało to miejsce głównie dzięki pozytywnemu wpływowi spraw osobistych (57,1%) oraz finansowych (35,9%).

Respondentów poproszono także o odniesienie się do prognoz na 2024 rok względem roku 2023.

W każdej badanej grupie społecznej, część osób nie była w stanie ocenić przyszłości w roku 2024. Odsetek odpowiedzi respondentów, będących zdania, że trudno określić przyszłość w 2024 roku mieścił się w przedziale od 20,0% (w przypadku instytucji otoczenia biznesu) do 37,3% (w przypadku JST). Wśród respondentów **przeważały**

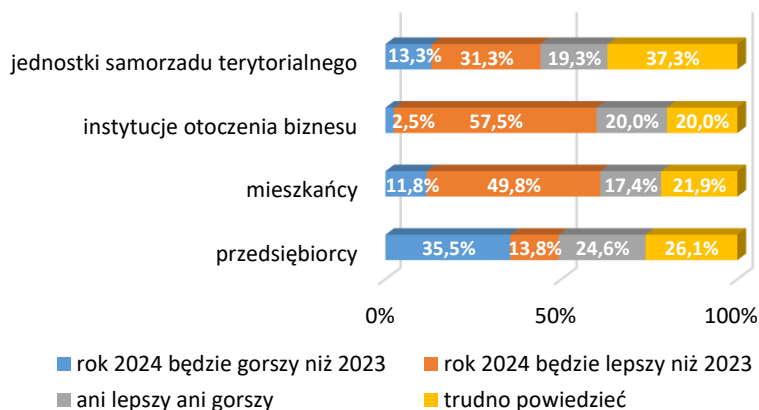
jednak pozytywne odpowiedzi o prognozowanej sytuacji w najbliższej przyszłości (57,5% w przypadku instytucji otoczenia biznesu, 49,8% wśród mieszkańców oraz 31,3% wśród jednostek samorządu terytorialnego). Wyjątkiem byli przedsiębiorcy z Warmii i Mazur, których zdecydowana większość (tj. 35,5%) uważała, że rok 2024 będzie dla nich gorszy od roku ubiegłego.

Wykres 2.5. Porównanie sytuacji społeczno-gospodarczej w roku 2023 z rokiem 2022 przez poszczególnych interesariuszy Strategii (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometrów: społecznego, gospodarczego, instytucjonalnego i lokalnego 2023*.

Wykres 2.6. Porównanie przewidywanej sytuacji społeczno-gospodarczej w roku 2024 z rokiem 2023 przez poszczególnych interesariuszy Strategii (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometrów: społecznego, gospodarczego, instytucjonalnego i lokalnego 2023*.

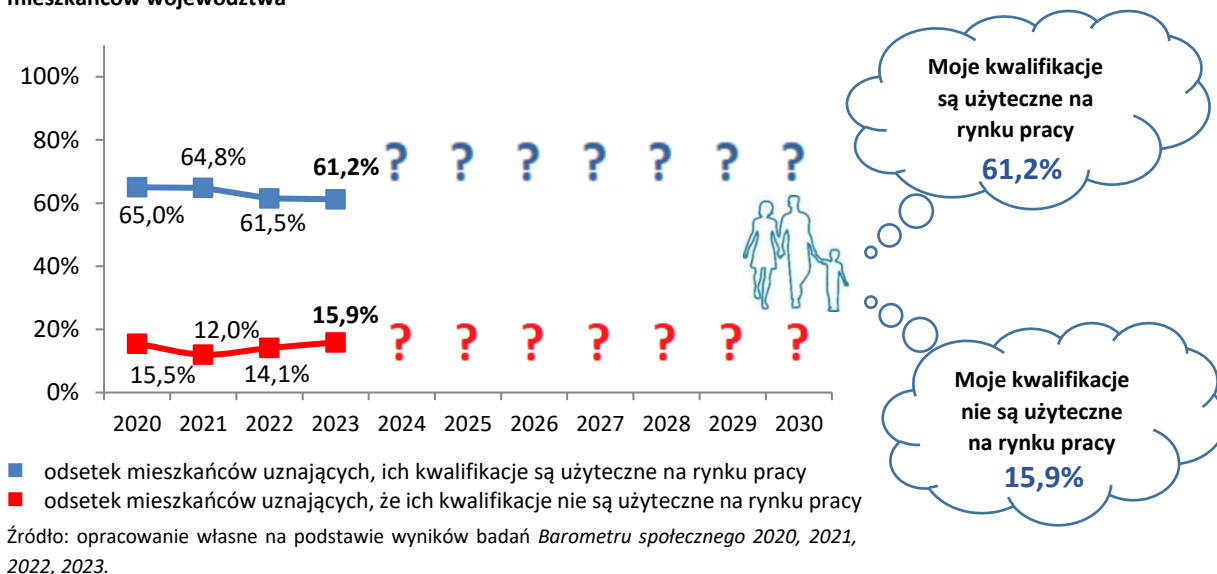
3. Kompetencje

3.1. Kwalifikacje i kompetencje mieszkańców

Jakość kapitału ludzkiego, na który składają się m.in. kwalifikacje i kompetencje mieszkańców, stanowi ogromny atut w rozwoju regionu. Jest to jeden z czynników lokalizacji inwestycji, który wraz ze stałym postępowaniem informatyzacji czy idei przemysłu 4.0, nieustannie zyskuje na znaczeniu i może przyciągać inwestorów spoza województwa, a także umacniać pozycję konkurencyjną już istniejących przedsiębiorstw.

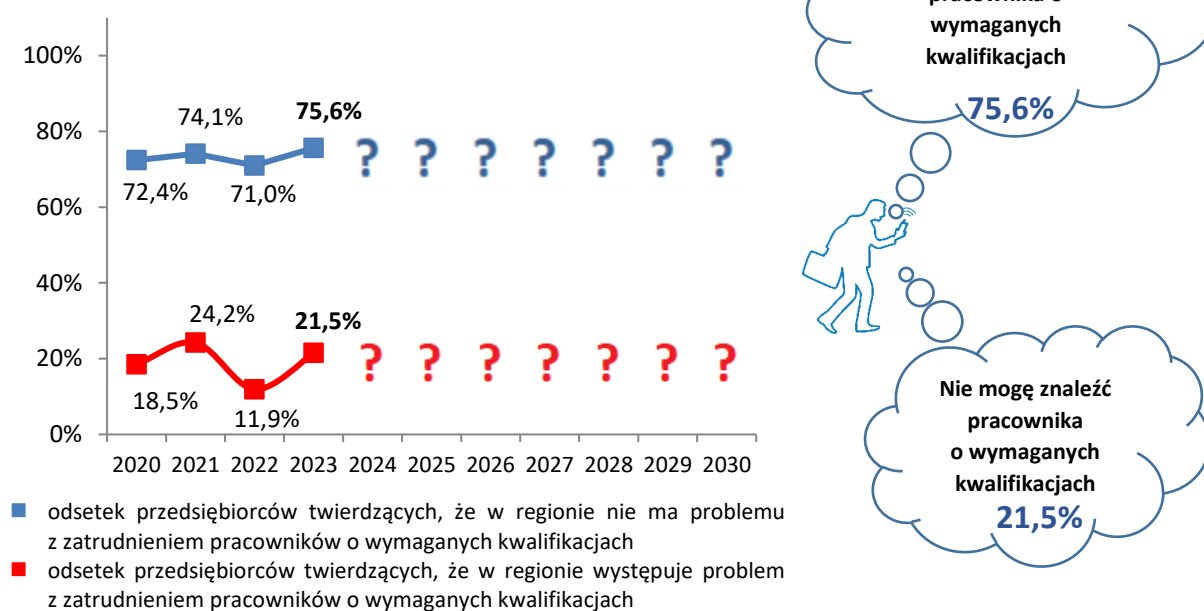
W 2023 roku aż 61,2% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego twierdziło, że ich kwalifikacje i kompetencje są użyteczne na rynku pracy (spadek o 3,8 pp. w stosunku do 2020 roku). Jedynie 15,9% mieszkańców Warmii i Mazur było przeciwnego zdania i utrzymywało, że posiadane przez nich kwalifikacje i kompetencje nie są użyteczne na rynku pracy. Podobne wyniki odnotowano także w 2020 roku, tj. 15,5%.

Wykres 3.1. Ocena użyteczności kwalifikacji zawodowych na rynku pracy przez mieszkańców województwa

Wyniki badań wśród warmińsko-mazurskich przedsiębiorców wskazały, że 75,6% z nich nie miało problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kompetencjach i kwalifikacjach (wzrost o 3,2 pp. w porównaniu do 2020 roku). Uwagę zwraca jednoczesny wzrost odsetka przedsiębiorców, którzy mieli trudności ze znalezieniem pracowników. W 2023 roku problem ten zaobserwowano u 21,5% przedsiębiorców (wzrost w stosunku do 2020 roku o 3 pp.). Taki stan rzeczy najprawdopodobniej podyktowany jest zmieniającą się sytuacją na regionalnym rynku pracy, gdzie na skutek zwiększenia popytu na pracowników i związanym z tym znacznym spadkiem bezrobocia, zaczyna brakować potencjalnych pracowników posiadających pożądane kwalifikacje. Wyniki badań *Barometru gospodarczego 2023* pokazują także, że pracodawcy skarżą się na wygórowane oczekiwania płacowe potencjalnych pracowników oraz odpływ pracowników za granicę.

Wykres 3.2. Ocena występowania problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kompetencjach i kwalifikacjach przez mieszkańców przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023.

Otrzymane wyniki badań wskazują, że **poziom kwalifikacji i kompetencji mieszkańców na razie nie stanowi istotnej bariery na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim. Niemniej jednak wzrasta odsetek pracodawców, którzy mają problem ze znalezieniem odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.**

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że w województwie warmińsko-mazurskim zapotrzebowanie na pracowników zza granicy było niewielkie. Zaledwie 2,6% przedsiębiorców, którzy mieli problemy ze znalezieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach, planowało zatrudnienie osób zza granicy. W stosunku do 2020 roku oznacza to spadek o 2,9 pp., do czego niewątpliwie przyczyniła niestabilność związana z zatrudnianiem cudzoziemców spowodowana wojną w Ukrainie. **Brak kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu nie jest zatem kluczowym powodem konieczności udziału cudzoziemców na warmińsko-mazurskim rynku pracy.** Spośród przedsiębiorców, którzy nie mieli problemów z zatrudnieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach, jedynie 0,4% planowało zatrudnienie osób spoza kraju (spadek o 0,5 pp. w porównaniu do 2020 roku).

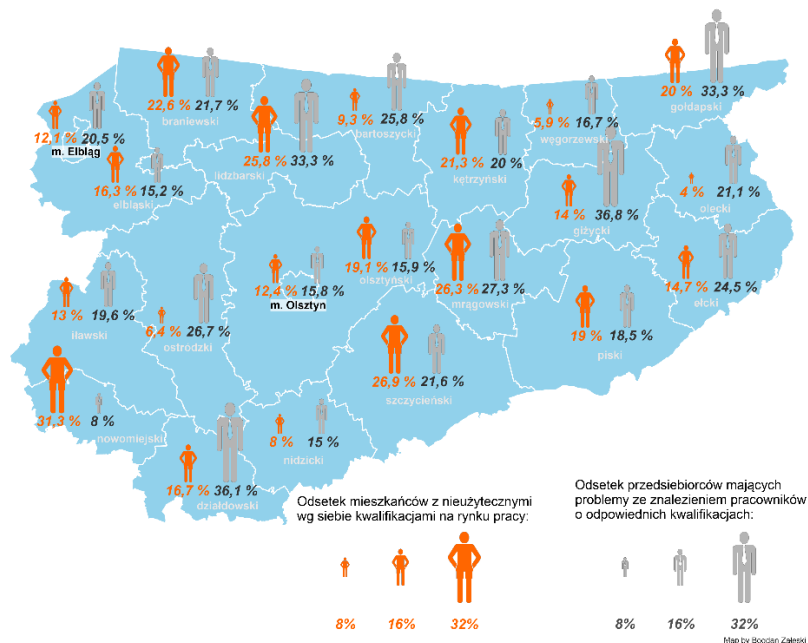
Analizując rozkład przestrzenny odsetka przedsiębiorców mających problemy w zatrudnieniu pracowników o odpowiednich kwalifikacjach oraz mieszkańców uważających, że nie posiadają użytecznych kwalifikacji, można wnioskować, że **na poziomie powiatów co do zasady nie występuje zależność między tymi aspektami.** Można jednak zidentyfikować powiaty, w których zarówno brak użyteczności kwalifikacji mieszkańców oraz brak możliwości zatrudnienia wykwalifikowanych pracowników oceniona została powyżej średniej dla województwa. Są to powiaty: braniewski, działdowski, lidzbarski, mrągowski, olecki, ostródzki, piski, szczycieński oraz węgorzewski. Może to wskazywać na mniejsze niż w pozostałych częściach województwa dostosowanie kompetencji do rynku pracy.

Najwyższy odsetek mieszkańców oceniających swoje kwalifikacje i kompetencje w 2023 roku za nieużyteczne na rynku pracy stanowią osoby z powiatu nowomiejskiego (31,3%), szczycieńskiego (26,9%) oraz mrągowskiego (26,3%).

Tymczasem najwyższy odsetek przedsiębiorców, którzy mieli problemy w zatrudnieniu pracowników o odpowiednich kompetencjach, zaobserwowano w powiecie giżyckim (36,8%), działdowskim (36,1%), i lidzbarskim (33,3%).

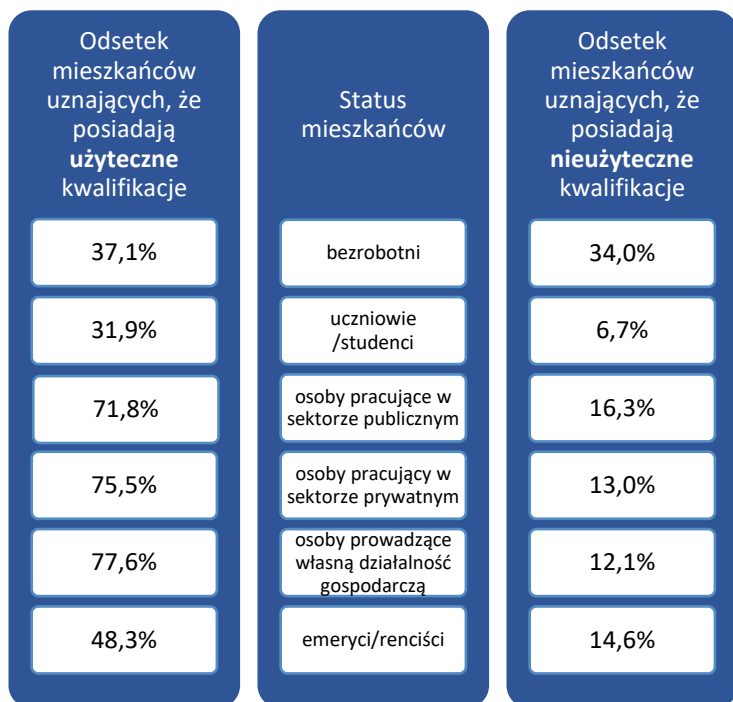
Interesująca jest również analiza użyteczności posiadanych kwalifikacji w zależności od statusu mieszkańców województwa (Diagram nr 3.1).

Mapa 3.1. Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że w regionie nie można znaleźć pracowników o odpowiednich kwalifikacjach w podziale na powiaty w odniesieniu do oceny użyteczności swoich kwalifikacji przez mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego i gospodarczego 2023.

Diagram 3.1. Użyteczność kwalifikacji i kompetencji według mieszkańców w zależności od ich statusu (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2023.

Największy odsetek, bo aż 34,0% osób bezrobotnych uznało, że ich kwalifikacje są nieużyteczne na rynku pracy (wzrost o 15,6 pp. w stosunku do 2020 roku). Natomiast 37,1% bezrobotnych było zdania, że posiada użyteczne kwalifikacje na rynku pracy (spadek o 21,3 pp. w porównaniu do 2020 roku).

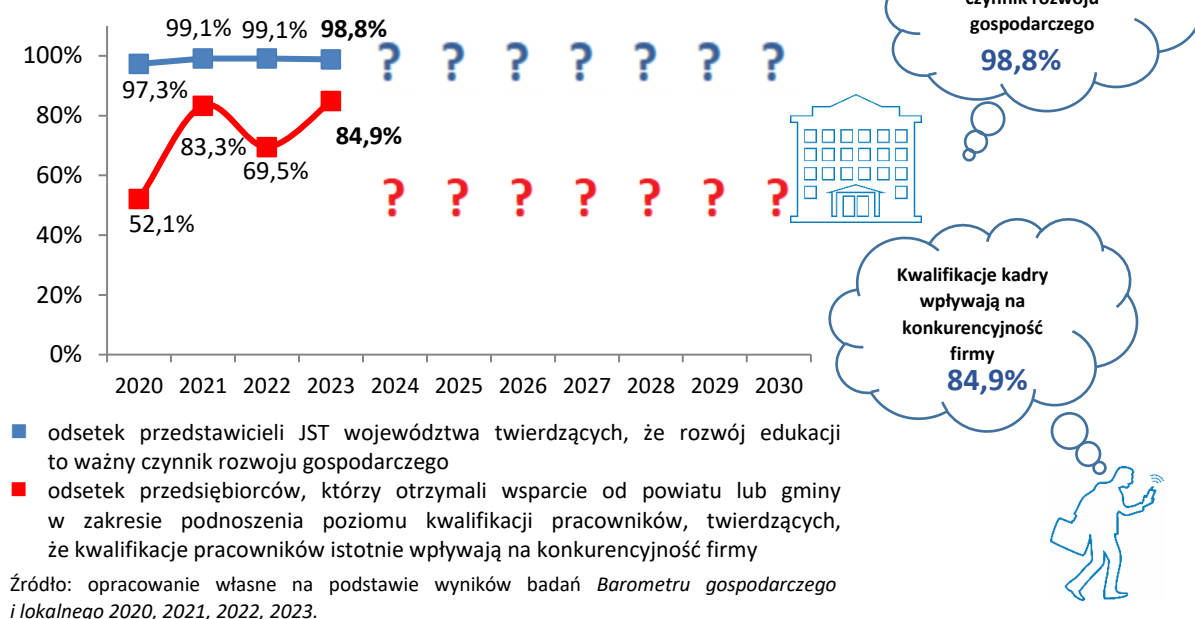
Wyniki badań wskazują, iż status mieszkańców na rynku pracy nie miał wpływu na ich zdanie o użyteczności kwalifikacji na rynku pracy. Najmniejszy odsetek mieszkańców, którzy ocenili swoje kwalifikacje jako nieprzydatne, to uczniowie/studenci (6,7%). Ponadto, właśnie te osoby stanowiły najmniejszą grupę osób, która najwyżej oceniały

adekwatność swoich kwalifikacji na rynku pracy (31,9%). Najprawdopodobniej wynika to z faktu, iż osoby te nie wkroczyły jeszcze na rynek pracy i ciężko im zweryfikować swoje przekonania (aż 61,5%

nie określiło poziomu swoich kwalifikacji). Największy odsetek osób twierdzących, że posiadają użyteczne kwalifikacje, utrzymywał się wśród osób prowadzących działalność gospodarczą – 77,6% (wzrost o 4,5 pp. w stosunku do roku 2020). Najwyższy wzrost oceny adekwatności posiadanych kwalifikacji do potrzeb rynku pracy zanotowano natomiast wśród osób pracujących w sektorze prywatnym – z 62,7% w 2020 roku do 75,5% w 2023 roku).

Omawiając kwestie związane z kompetencjami/kwalifikacjami, warto też podkreślić temat **edukacji**, która bezpośrednio wpływa na zdolność ich kształtowania, rozwijania i zdobywania kolejnych.

Wykres 3.3. Odsetek przedstawicieli JST województwa twierdzących, że rozwój edukacji to ważny czynnik rozwoju gospodarczego oraz odsetek przedsiębiorców uważających, że podnoszenie poziomu kwalifikacji pracowników istotnie wpływa na konkurencyjność firmy

Aż **98,8% władz jednostek samorządu terytorialnego** uznało, że rozwój edukacji to ważna determinanta rozwoju społeczno-gospodarczego gminy/powiatu (wzrost o 1,5 pp. w stosunku do 2020 roku). Ponadto, zdecydowana większość przedsiębiorców (**84,9%**), którzy otrzymali wsparcie od powiatu lub gminy w zakresie podnoszenia poziomu kwalifikacji pracowników uznała, że aspekt ten istotnie wpływa na konkurencyjność firmy (wzrost o 32,8 pp. w porównaniu do 2020 roku).

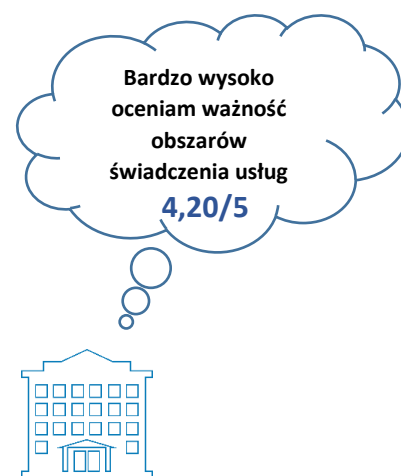
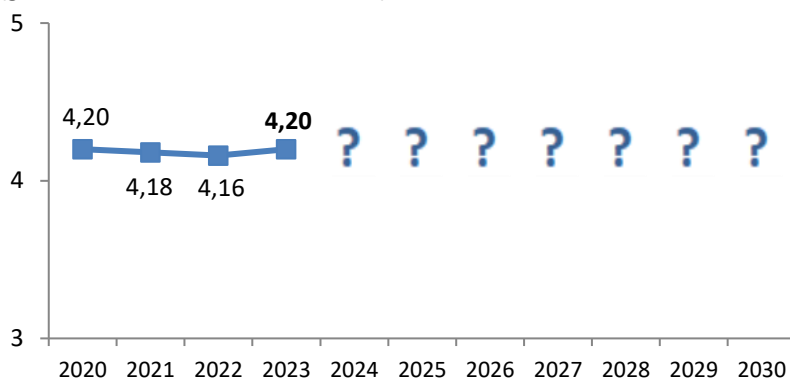
Bezsporny jest fakt, że jeżeli zapewni się odpowiednio wysoki poziom edukacji na wszystkich etapach kształcenia, to ludność będzie dysponowała atrakcyjnymi kwalifikacjami i kompetencjami, które będą istotne zarówno dla istniejących pracodawców w regionie, jak i potencjalnych inwestorów. Odpowiednia edukacja może również kształtować postawy przedsiębiorcze, przyczyniając się do powstawania nowych firm, co pozytywnie oddziałuje na rozwój społeczno-gospodarczy.

3.2. Oferta nowoczesnych usług

Ważnym elementem kształtowania rozwoju społeczno-gospodarczego oraz konkurencyjności regionu jest oferowanie nowoczesnych usług przez różnego rodzaju instytucje. Tego rodzaju usługi mogą wpływać nie tylko na wzrost kwalifikacji mieszkańców lub na ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej, ale także na wiele sfer życia prywatnego, np. usługi medyczne, kulturalne, czy rekreacyjne.

Jak pokazują wyniki badań **JST województwa warmińsko-mazurskiego uważają, że obszary związane ze świadczeniem nowoczesnych usług dla mieszkańców są bardzo ważne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki**. W pięciostopniowej skali średnia ocena w tym zakresie wyniosła 4,20 i utrzymuje się na poziomie z 2020 roku.

Wykres 3.4. Średnia ocena ważności rozwoju obszarów związanych ze świadczeniem nowoczesnych usług z punktu widzenia dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego JST (gdzie 1 – nieważne, 5 – bardzo ważne)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

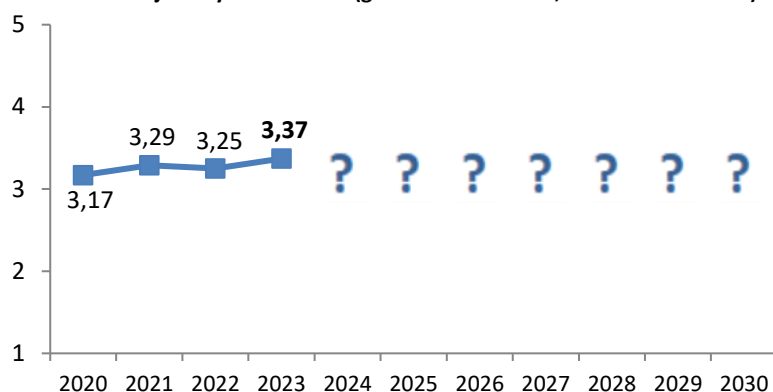
Szczególnie wysoka ocena postawiona została w kluczowych obszarach usług rzutujących na rozwój województwa warmińsko-mazurskiego, tj.: **infrastruktura drogowa (4,88), infrastruktura wodno-kanalizacyjna (4,75), odprowadzanie i oczyszczanie ścieków (4,67), edukacja (4,63), ochrona zdrowia (4,49) oraz bezpieczeństwo publiczne (4,40)**.

Mało optymistyczny jest jednak fakt, że w 2023 roku, podobnie jak w 2020 roku, najniżej spośród wymienionych obszarów oceniono rozwój instytucji wspierających rozwój (3,45) oraz wpieranie innowacyjności firm (3,54). Trendy globalne wskazują natomiast na jeszcze silniejsze, niż dotychczas, ukierunkowanie procesów rozwoju krajów i regionów na szeroko rozumianą innowacyjność. Gospodarka oparta na wiedzy wymaga jak największej liczby innowacyjnych przedsiębiorstw. Dlatego należałoby zwiększyć świadomość władz jednostek samorządu terytorialnego, jak istotne jest wsparcie innowacyjności przedsiębiorstw w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego.

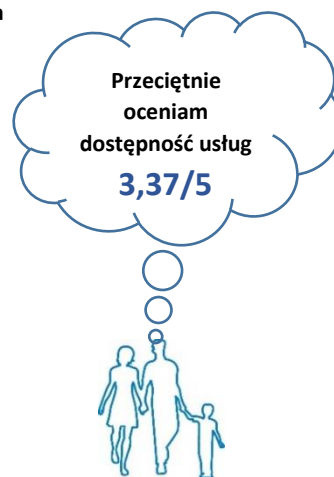
Niepokojąca jest również relatywnie niska ocena wspierania przedsiębiorczości (3,98). Dodatkowo ocena ta w stosunku do 2020 roku zmniejszyła się o 0,23. Tymczasem aktywność regionalnych przedsiębiorstw w połączeniu z potencjałem instytucjonalnym rzutuje na konkurencyjność regionu. Dlatego też trzeba dążyć do zwiększenia świadomości znaczenia przedsiębiorczości jako czynnika rozwoju regionalnego, dzięki któremu tworzone są miejsca pracy wysokiej jakości, zapewniające atrakcyjne zarobki mieszkańcom.

Wykres 3.5. Średnia ocena dostępności usług wpływających na jakość życia mieszkańców w najbliższym otoczeniu (gdzie 1 – bardzo źle, 5 – bardzo dobrze)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

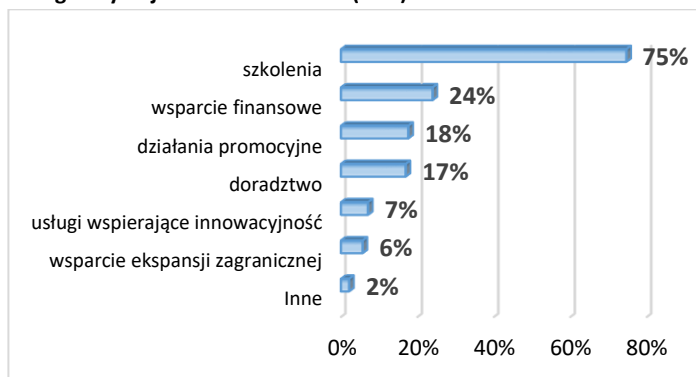
W 2023 roku badani mieszkańcy najwyżej ocenili dostępność usług wpływających na jakość życia (3,37). W porównaniu do 2020 roku (3,17) ocena ta wzrosła o 0,20. Poza minimalnym spadkiem wskaźnika w 2022 roku można zaobserwować tendencję wzrostową średniej oceny w analizowanym okresie.

W 2023 roku dostępność usług edukacyjnych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym oceniona została przez badanych mieszkańców na poziomie 3,82. W latach ubiegłych obszar ten oceniany był niżej (w roku 2020 otrzymał najniższą notę – 2,53). Widoczna zmiana (wzrost oceny o 1,29) niewątpliwie wynikała z faktu, iż począwszy od wiosny 2021 roku zaczęto stopniowo wycofywać się z edukacji zdalnej na rzecz kształcenia tradycyjnego. Tymczasem wprowadzenie w 2020 roku edukacji zdalnej w związku z pandemią koronawirusa było dużym szokiem i powodowało pewne trudności dla uczniów i ich rodziców.

Nowoczesne usługi mają również bezpośredni wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej, natomiast korzystanie z usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu może pozytywnie wpłynąć na rozwój firmy. Niestety **w 2023 roku w województwie warmińsko-mazurskim tylko 16,0% przedsiębiorców korzystało z usług instytucji otoczenia biznesu (spadek o 3,5 pp. wobec 2020 roku).**

Jak obrazuje wykres nr 3.6, spośród przedsiębiorców korzystających z usług

Wykres 3.6. Odsetek przedsiębiorców korzystających z poszczególnych usług instytucji otoczenia biznesu (w %)

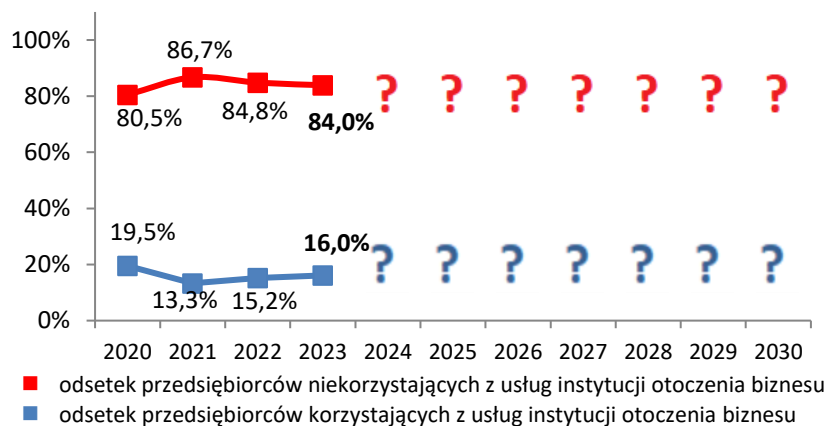

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru gospodarczego 2023

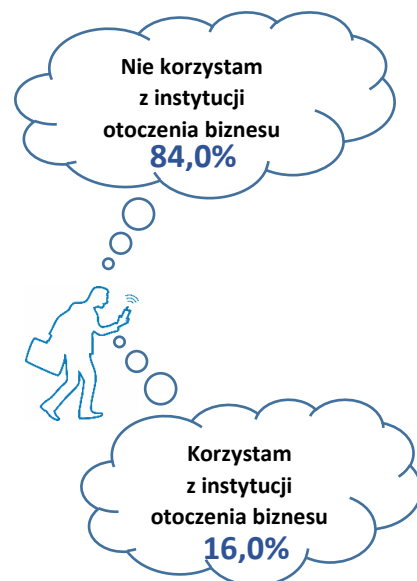
instytucji otoczenia biznesu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego najczęściej, bo 75%, wskazało na wsparcie szkoleniowe, a 24% na wsparcie finansowe. Z działań promocyjnych skorzystało 18% wspartych przedsiębiorstw, a z usług doradczych 17%. Bardzo często podkreślanym problemem, nie tylko w województwie warmińsko-mazurskim, ale w Polsce ogółem, jest niski poziom rozwoju współpracy nauki z biznesem, co potwierdzają wyniki badania. Podobnie mała liczba przedsiębiorstw korzystała ze wsparcia w zakresie ekspansji zagranicznej oferowanej przez instytucje otoczenia biznesu.

Zastanawiający jest **bardzo wysoki odsetek przedsiębiorców niekorzystających z usług instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, który w roku 2023 wyniósł 84,0% (wzrost o 3,5 pp. w porównaniu do 2020 roku).**

Wykres 3.7. Odsetek przedsiębiorców korzystających i niekorzystających z instytucji otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Przedsiębiorcy sporadycznie korzystają także z usług instytucji zlokalizowanych w innych częściach Polski lub za granicą. Jedynie 2,3% spośród badanych przedsiębiorców korzystało z usług podmiotów w innych częściach Polski poza województwem warmińsko-mazurskim (spadek o 5,6 pp. wobec 2020 roku). Z usług świadczonych przez instytucje zlokalizowane w innych krajach korzystało natomiast 3,2% przedsiębiorców (spadek o 0,9 pp. w porównaniu z 2020 roku).

Badania wskazują, że **głównym powodem niekorzystania przez przedsiębiorców z usług instytucji otoczenia biznesu w regionie jest brak takiej potrzeby**. Taki powód podało, aż 82,2% przedsiębiorców niekorzystających z usług (wzrost o 8,0 pp. w porównaniu do 2020 roku). **Drugim najliczniej wskazanym powodem niekorzystania z usług instytucji otoczenia biznesu w regionie był brak znajomości**

ich oferty. Odpowiedzi takiej udzieliło 14,9% badanych przedsiębiorców (wzrost o 8,4 pp. w odniesieniu do 2020 roku). Więcej na ten temat przedstawiono w rozdziale 4.2 *Inteligentne specjalizacje województwa*.

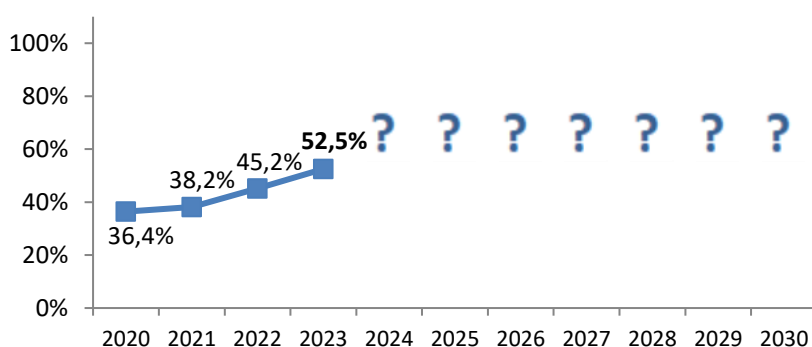
Optymistyczne są natomiast wyniki badań ukazujące jakość świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu usług, o czym szerzej jest mowa w rozdziale *Profesjonalne organizacje*.

3.3. Profesjonalne organizacje

Odpowiednie kształtowanie oraz profesjonalne świadczenie nowoczesnych usług przez różnego rodzaju instytucje wymaga nie tylko wysokich kwalifikacji zatrudnionych tam pracowników, ale również wypracowania dobrych relacji między tymi podmiotami tworząc tzw. sieci instytucjonalne. Ponadto w warunkach stale zmieniającego się otoczenia (instytucjonalnego, gospodarczego itd.) wymagane jest, aby różnego rodzaju instytucje stale udoskonalały swoje usługi.

Analiza wyników barometrów opinii społecznej pokazała, że **52,5% instytucji otoczenia biznesu w 2023 roku poprawiło jakość przynajmniej jednej z oferowanych przez siebie usług w stosunku do roku 2022**. Zauważalny jest też wzrostowy trend pozytywnych wskazań w odniesieniu do jakości usług we wszystkich okresach badawczych.

Wykres 3.8. Odsetek instytucji otoczenia biznesu, które w danym roku poprawiły jakość oferowanych przez siebie usług w stosunku do roku poprzedniego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Przedsiębiorcy korzystający z poszczególnych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu bardzo wysoko ocenili ich jakość. Wśród usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu w regionie w 2023 roku najwyżej ocenione zostały usługi wspierające innowacyjność (90,0%), działania promocyjne (88,0%) oraz szkolenia (84%). Otrzymane wyniki badań świadczą o wysokim zadowoleniu z jakości usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu w regionie.

Podnoszenie jakości i rozszerzanie katalogu usług instytucji otoczenia biznesu ma istotny wpływ na wzmocnienie i kształtowanie innowacyjności województwa i jego konkurencyjności w rywalizacji z innymi wyżej rozwiniętymi regionami. Tym samym usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu stanowią istotny element działań w zakresie profesjonalizacji działalności gospodarczej regionalnych przedsiębiorstw. Dlatego też wysokie oceny usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu wystawione przez regionalnych przedsiębiorców, powinny być dodatkowym impulsem dla przedsiębiorców do korzystania z usług instytucji i pozytywnie wpłynąć na dalszy rozwój gospodarczy Warmii i Mazur.

Warto także przyjrzeć się ocenom przedsiębiorców w zakresie jakości poszczególnych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu w zależności od miejsca ich funkcjonowania (Tabela nr 3.1). Nie trudno zauważyć, że wszystkie usługi zostały ocenione wysoko. **Jednakże przedsiębiorcy ogólnie najniżej ocenili usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu w województwie (średnia ocena usług wyniosła 3,86).**

W regionie najwyżej zostały ocenione usługi wspierające innowacyjność (4,40) i były to jedyne usługi, które otrzymały ocenę najwyższą w porównaniu do instytucji krajowych i zagranicznych. W relacji do instytucji spoza regionu wysoko ocenione zostały także szkolenia (3,97), wyżej niż usługi szkoleniowe świadczone przez instytucje otoczenia biznesu zlokalizowane w innych krajach.

Tabela 3.1. Ocena świadczonych przez IOB usług w zależności od ich lokalizacji

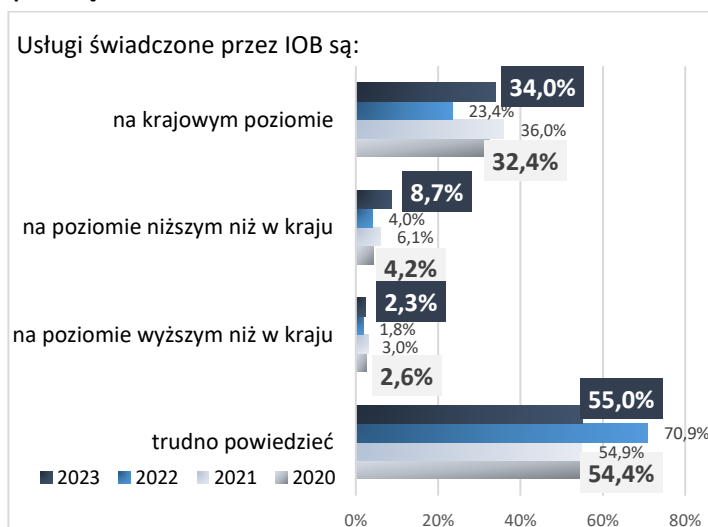
Rodzaj usługi	IOB w woj. warmińsko-mazurskim	IOB w kraju poza woj. warmińsko-mazurskim	IOB poza krajem
Doradztwo	3,67	3,90	4,00
Wsparcie finansowe	3,56	4,18	3,83
Szkolenia	3,97	4,18	3,91
Działania promocyjne	4,00	4,25	4,10
Wsparcie ekspansji zagranicznej	3,63	4,00	4,50
Usługi wspierające innowacyjność	4,40	4,00	4,00
Ocena ogólna (średnia)	3,86	4,15	4,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2023*.
 Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: (3,5-5>.

Wysoką jakość usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego potwierdza wartość wskaźnika procent przedsiębiorstw twierdzących, że IOB świadczą usługi na dobrym, krajowym poziomie. Wyniósł on 34,0% i w porównaniu do 2020 roku zwiększył się o 1,6 pp. Dodatkowo pozytywny faktem jest to, że tylko 8,7% przedsiębiorców oceniło poziom świadczonych usług jako niższy niż ten występujący generalnie w kraju (wzrost o 4,5 pp. w porównaniu do 2020 roku).

W 2023 roku 2,3% przedsiębiorców uznało, że poziom świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu usług był wyższy niż w kraju (spadek o 0,3 pp. w stosunku do 2020 roku.). Aż 55,0% przedsiębiorców miało problem z określeniem tej kwestii i jest to poziom porównywalny do roku bazowego (wzrost o 0,6 pp.). Tak wysoki odsetek przedsiębiorców niemających zdania w tej kwestii zapewne wynika z braku korzystania z usług instytucji innych niż spoza regionu.

Wykres 3.9. Poziom świadczonych usług przez IOB według przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Z uwagi na niewielki odsetek przedsiębiorstw korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu w województwie warmińsko-mazurskim, który wyniósł 16,0% (spadek o 3,5 pp. w odniesieniu do 2020 roku), nie przeprowadzono szczegółowej analizy rozkładu terytorialnego jakości ich świadczenia. Szczegółowe powody niekorzystania przez przedsiębiorców z usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu przedstawiono szerzej w podrozdziale 3.2. *Oferta nowoczesnych usług*.

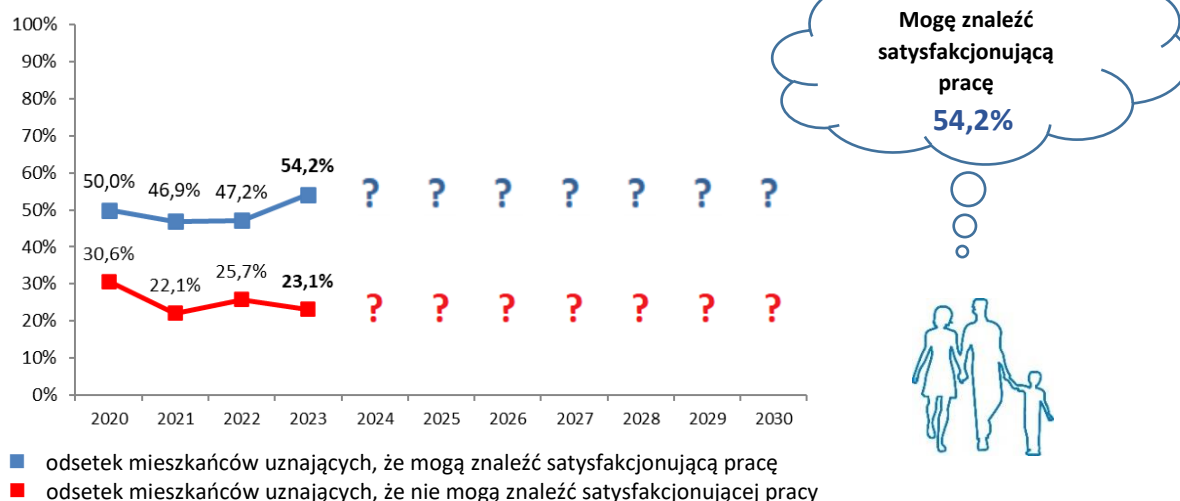
4. Gospodarka

4.1. Satysfakcjonująca praca

W regionie, w którym zarówno stopa bezrobocia, jak i saldo migracji kształtują się niekorzystnie, szczególnie ważna jest polityka rozwoju kładąca nacisk na powstawanie takich miejsc pracy, które w połączeniu ze wzrostem jakości życia, mogą dawać podstawę do optymistycznego myślenia o przyszłości oraz zachęcać do realizacji swoich ambicji życiowych na Warmii i Mazurach.

W 2023 roku odsetek mieszkańców województwa, którzy **uważają, że w województwie warmińsko-mazurskim można znaleźć satysfakcjonującą pracę wyniósł 54,2%** i był najwyższy od początku przeprowadzania badań w tym zakresie. Jednocześnie o 7,5 pp. (z 30,6% w 2020 roku do 23,1% w roku 2023) spadł odsetek mieszkańców, którzy twierdzą, że na Warmii i Mazurach pracy na miarę ich oczekiwań znaleźć nie można.

Wykres 4.1. Możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy według mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego

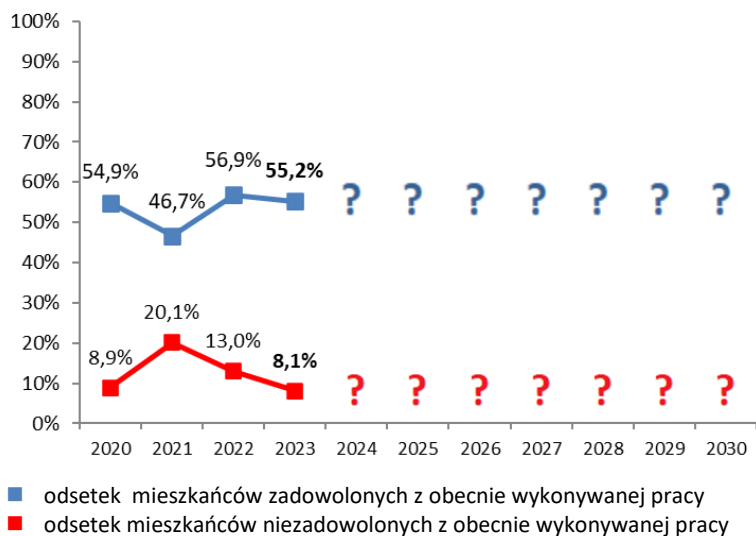
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Odsetek mieszkańców województwa zadowolonych z obecnie wykonywanej pracy w 2023 roku (54,2%) pozostawał na podobnym poziomie tak jak w poprzednim roku oraz w bazowym 2020 roku. Jednocześnie spadł udział osób niezadowolonych z obecnie wykonywanej pracy – w 2023 roku wyniósł on 23,1% i był najniższy od początku prowadzenia badań. W opinii mieszkańców problemy z pozyskaniem zadowalającej pracy wynikają głównie ze specyfiki rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego, tj. ogólnie małej liczby dostępnych miejsc pracy.

Potwierdzają to wyniki badania przedsiębiorców z województwa warmińsko-mazurskiego wskazujące, że 42,8% z nich nie planuje zatrudniania nowych pracowników w 2024 roku. Jest to jednak lepszy wynik niż w roku rozpoczęcia badań (2020), kiedy to planów zatrudnieniowych nie miała ponad połowa firm (51,7%).

Wykres 4.2. Zadowolenie mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego z obecnie wykonywanej pracy (w %)

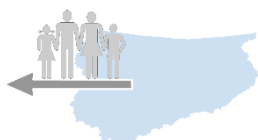

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Głównym powodem braku zadowolenia z pracy w województwie warmińsko mazurskim są niezadowalające płace, gdyż ok. **20% mieszkańców województwa nisko ocenia poziom swojego wynagrodzenia**. Odsetek ten jest zdecydowanie większy (36,5%) wśród osób, które nie są usatysfakcjonowane z aktualnej pracy, co wskazuje, że **niski poziom wynagrodzenia jest istotnym czynnikiem braku zadowolenia z pracy w województwie warmińsko mazurskim**. Ogółem w województwie warmińsko mazurskim **zadowolonych z wysokości otrzymywanego wynagrodzenia jest 1/3 mieszkańców**.

Postrzeżenie możliwości znalezienia wysokiej jakości miejsca pracy oraz satysfakcja z pracy nie są uzależnione od pochodzenia mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego. Wśród rodowitych mieszkańców regionu, udział osób twierdzących, że znalezienie takiej pracy jest możliwe (55,3%) i zadowolonych z niej (54,8%), jest bardzo zbliżony do wyników uzyskanych dla mieszkańców ogółem (odpowiednio 55,2% oraz 54,2%).

Brak możliwości posiadania dobrej, satysfakcjonującej pracy jest jednym z aspektów wpływających na podjęcie decyzji o zmianie miejsca zamieszkania na inne województwo lub inny kraj. Spośród osób, które uważają, że w regionie nie ma możliwości znalezienia dobrej pracy, połowa (50,4%) twierdzi, że gdyby miała pełną swobodę wyboru to wyemigrowałaby z województwa, natomiast wśród osób, które uważają, że na Warmii i Mazurach można znaleźć satysfakcjonującą pracę wskaźnik ten wyniósł prawie 14 pp. mniej (36,7%).

W województwie warmińsko-mazurskim praktycznie taki sam odsetek kobiet (54%) i mężczyzn (54,4%) twierdzi, że w regionie można znaleźć satysfakcjonującą pracę. Jednak z tej już posiadanej zadowolonych jest większy odsetek mężczyzn (o 4,2 pp.).

Najbardziej optymistycznie o możliwości znalezienia ciekawej pracy na Warmii i Mazurach wypowiadają się osoby w najmłodszych badanych grupach wiekowych tj. w wieku 15-19 lat (58,6%) oraz w wieku 20-24 lata (58,3%), które nie weszły jeszcze na rynek pracy lub funkcjonują na nim od niedawna. Im starsza grupa wiekowa, tym mniejszy optymizm w tym zakresie.

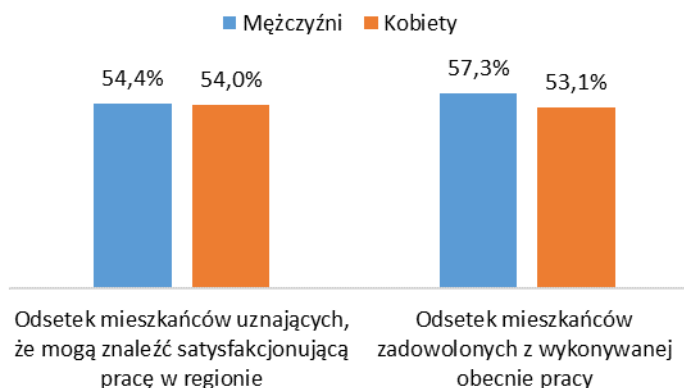
Inaczej wygląda natomiast ocena zadowolenia z już wykonywanej pracy przez mieszkańców województwa. Odsetek zadowolonych jest wyższy wśród osób, które weszły już na rynek pracy i wzrasta wraz z wiekiem. Spadek pozytywnych ocen widoczny jest natomiast od momentu osiągnięcia wieku produkcyjnego niemobilnego.

W ramach badania opinii społecznej dokonano również oceny, na ile istotne dla wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw

jest otrzymywane wsparcie ukierunkowane na zwiększenie podaży siły roboczej. **Takie wsparcie na poziomie lokalnym (gmina/powiat) w roku 2023 otrzymało 21,5% badanych przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego, a prawie 77% z nich uważa, że było ono istotne z punktu widzenia wzrostu ich konkurencyjności.** Pokazuje to zasadność podejmowania działań zwiększających nie tylko dostępne miejsca pracy, ale również liczbę potencjalnych pracowników.

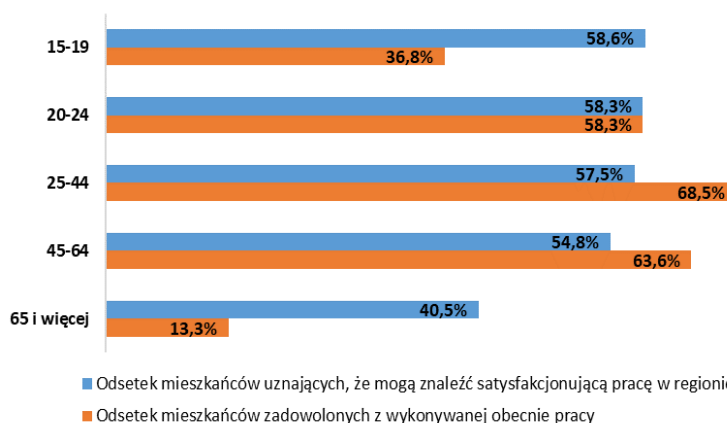
Interesująca jest również analiza rozkładu przestrzennego osób twierdzących, że na Warmii i Mazurach nie można znaleźć satysfakcjonującej pracy. Pokazuje ona, że kwestia dostępności miejsc pracy wysokiej jakości niekoniecznie powiązana jest ze stopą bezrobocia rejestrowanego. Nie można stwierdzić, że im mniej satysfakcjonujących miejsc pracy oferuje dany powiat, tym większe w nim bezrobocie.

Wykres 4.3. Odsetek mieszkańców uznających, że mogą znaleźć satysfakcjonującą pracę w regionie oraz mieszkańców zadowolonych z obecnie wykonywanej pracy w podziale na płeć (w %)

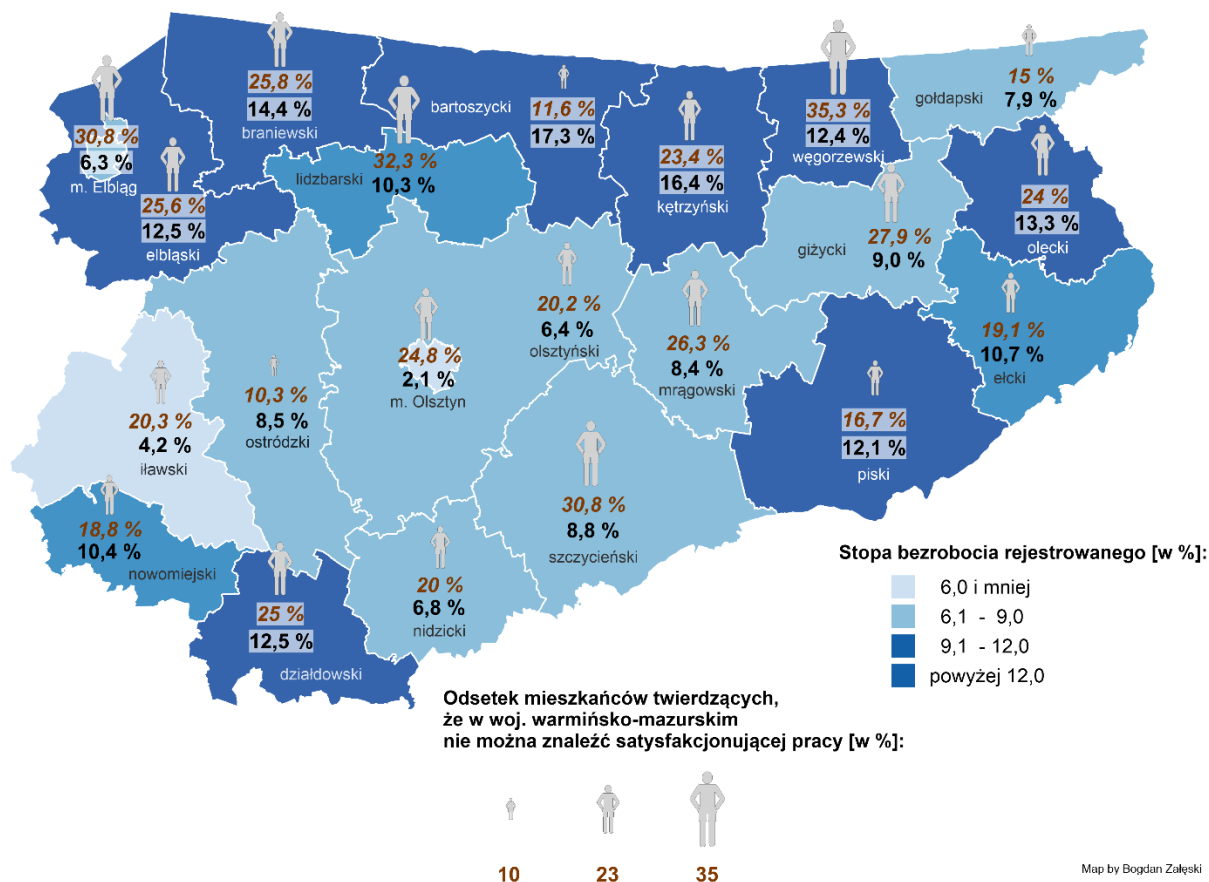
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2023.

Wykres 4.4. Odsetek osób twierdzących, że w regionie można znaleźć satysfakcjonującą pracę oraz zadowolonych z wykonywanej pracy w podziale na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2023.

Mapa 4.1. Odsetek osób twierdzących, że w regionie nie można znaleźć satysfakcjonującej pracy w podziale na powiaty w odniesieniu do stopy bezrobocia rejestrowanego w 2023 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

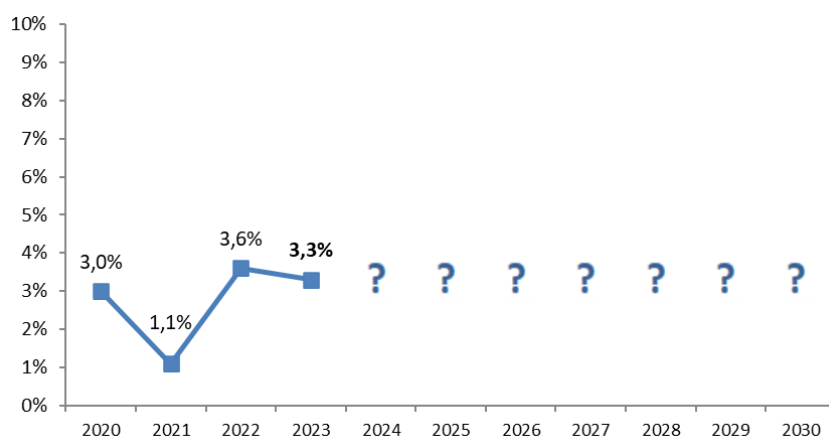
4.2. Inteligentne specjalizacje województwa

Ideą istnienia inteligentnych specjalizacji jest rozwój regionu poprzez sektory gospodarki będące źródłem przewag konkurencyjnych. W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku były zidentyfikowane cztery inteligentne specjalizacje: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości, drewno i meblarstwo oraz zdrowe życie, a także obszary je wspierające: ICT, bezpieczeństwo, logistyka, finansowanie, targi i promocja.

W rozwoju województwa ważne jest również wspieranie przedsiębiorstw w korzystaniu z dostępnych narzędzi czy możliwości. Istotna jest także współpraca z sektorem badawczo-rozwojowym i nauki, co pomaga firmom z Warmii i Mazur wejść na wyższy poziom rozwoju i osiągnięcia konkurencyjności.

Niestety wyniki badań wykazały **znikomą skłonność przedsiębiorstw do współpracy z sektorem nauki i badawczo-rozwojowym w województwie warmińsko-mazurskim**. Taką współpracę w roku 2023 podejmowała zaledwie 3,3% firm w regionie (w 2020 roku było to 3,0%).

Wykres 4.5. Odsetek przedsiębiorców potwierdzających współpracę z sektorem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim (w %)

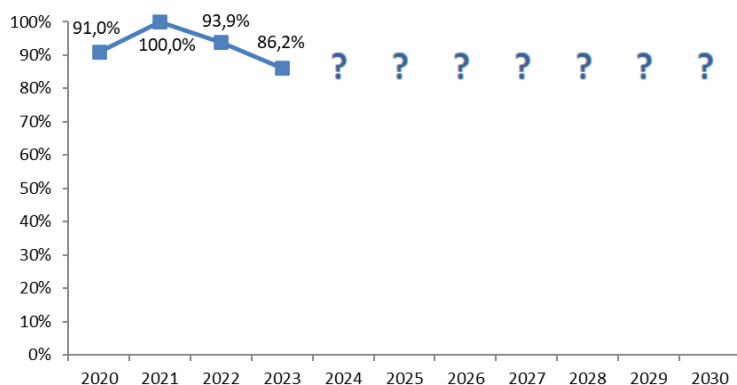

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Zdaniem przedsiębiorców **głównym powodem niepodejmowania współpracy z sektorem nauki i/lub B+R na Warmii i Mazurach był brak takiej potrzeby** (prawie 80% firm niepodejmujących współpracy), a **następnie brak środków finansowych** (wśród 13,4%). Ważne jest zatem realizowanie wszelkiego rodzaju działań uświadamiających korzyści biznesowe dla przedsiębiorców z efektów współpracy w zakresie prac badawczo-rozwojowych. W dalszym ciągu niezbędny jest dostęp przedsiębiorców do zewnętrznych źródeł finansowania takiej działalności.

Pozytywny jest fakt, że **pomimo niewielkiego zainteresowania przedsiębiorstw kooperacją z sektorem nauki lub B+R z regionu, to w przypadku zajęcia takiej aktywności, zdecydowana większość firm była zadowolona ze współpracy**. Takiego zdania było bowiem 86,2% przedsiębiorców współpracujących ze środowiskiem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim.

Wykres 4.6. Odsetek przedsiębiorców zadowolonych ze współpracy ze środowiskiem nauki i B+R w województwie warmińsko-mazurskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Kooperacja biznesu i świata nauki sporadycznie odbywała się również z partnerami spoza województwa – podejmowało ją zaledwie 1,8% przedsiębiorstw.

Jak wykazano w rozdziale *Oferta nowoczesnych usług*, niewielka jest również skłonność warmińsko-mazurskich przedsiębiorstw do korzystania z usług regionalnych instytucji otoczenia biznesu. W 2023 roku z usług tych skorzystało 16% firm. Najczęściej korzystano ze szkoleń (74,6% firm korzystających z usług IOB) i wsparcia finansowego (23,9%). Ze wsparcia częściej korzystały przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250-999 osób (43,8% spośród tych firm) oraz 50-249 (25%) niż zatrudniających od 10 do 49 osób (13,3%). Natomiast jeśli chodzi o firmy o liczbie pracujących od 1 000, jedna z dwóch tego typu w regionie korzystała ze wsparcia IOB.

Głównym powodem niekorzystania z usług warmińsko-mazurskich IOB przez firmy był brak potrzeby – w 82% przypadków, a następnie brak znajomości oferty IOB w regionie – w 14,9%. Uzyskane wyniki mogą świadczyć o jeszcze ciągle za małej świadomości przedsiębiorców możliwości uzyskania odpowiedniego wsparcia od instytucji otoczenia biznesu w regionie oraz szansy jakie ono ze sobą niesie. Zatem brak potrzeby korzystania ze wsparcia może wynikać po prostu z jej nieświadomości.

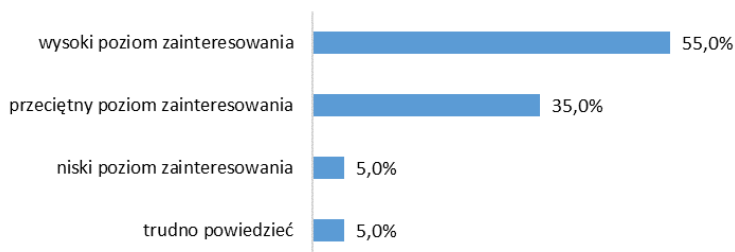
Przedsiębiorcy korzystający z poszczególnych usług świadczonych przez IOB bardzo wysoko ocenili ich jakość. Pozytywną ocenę wystawiło 79% przedsiębiorstw korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu.

Co ciekawe, same instytucje otoczenia biznesu, zdecydowanie bardziej pozytywnie postrzegają poziom zainteresowania świadczonymi przez nie usługami wśród przedsiębiorców z regionu.

Takie zdanie posiada ok. 90% instytucji otoczenia biznesu (w tym 55% ocenia zainteresowanie jako wysokie). Zauważalne jest także zainteresowanie przedsiębiorstw

spoza Warmii i Mazur usługami warmińsko-mazurskich instytucji otoczenia biznesu – dostrzegło je 70% z nich, z czego aż 45% z nich aż w wysokim stopniu.

Wykres 4.7. Ocena poziomu zainteresowania podmiotów z województwa warmińsko-mazurskiego usługami świadczonymi przez IOB (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2023*.

Cieszy fakt, że IOB rozwój swoich usług opierają głównie o potrzeby przedsiębiorców, na co wskazuje 65% z nich. Nasuwa się zatem wniosek, że w celu zachęcenia do liczniejszej współpracy warmińsko-mazurskich firm z instytucjami otoczenia biznesu, należałoby przede wszystkim zintensyfikować działania informacyjne wśród przedsiębiorców w zakresie roli instytucji otoczenia biznesu oraz świadczonych przez nie możliwych form wsparcia. Z drugiej strony wskazane byłoby zdobywanie informacji o rzeczywistych aktualnych potrzebach przedsiębiorców, celem dostosowania oferty instytucji otoczenia biznesu. Wyniki badania wskazują również jak ważne dla rozwoju usług przez IOB są zewnętrzne środki finansowania.

W 2023 roku ok. 77,5% instytucji otoczenia biznesu z Warmii i Mazur finansowało świadczone usługi źródłami zewnętrznymi, w tym 22,5% w większości. Nie było natomiast żadnej IOB, która deklarowała brak korzystania z zewnętrznych źródeł finansowych.

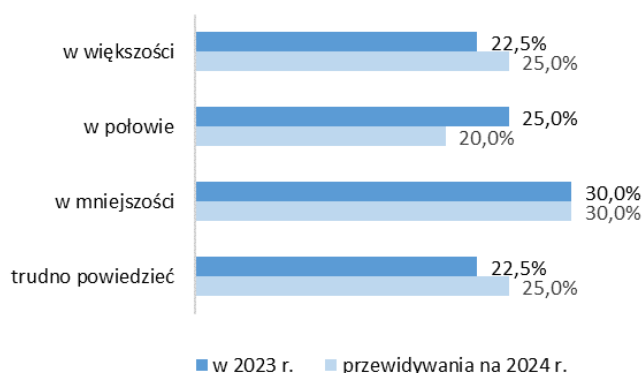
Biorąc pod uwagę przewidywania na rok 2024 widać, że potrzeba wsparcia finansowego instytucji otoczenia biznesu będzie występowała nadal.

Blisko IOB poziom dostępności zewnętrznych źródeł finansowania

swoich usług oceniła przeciętnie (45,0%), natomiast dobrze – prawie 1/3 (32,5%). Przewidywania na rok 2024 są optymistyczne, ponieważ 42,5% instytucji otoczenia biznesu postrzega perspektywę poziomu finansowania jako dobrą, natomiast jako bardzo dobrą 2,5%. W sumie pozytywne przewidywania w tym zakresie wyraziło 45,0% IOB z regionu.

Pozytywnym faktem jest to, że ponad połowa (52,5%) instytucji otoczenia biznesu z Warmii i Mazur poprawiło w 2023 roku jakość przynajmniej jednej z oferowanych przez siebie usług. Relatywnie największy odsetek IOB poprawił usługę działań promocyjnych (37,5%) oraz usług wspierających innowacyjność, w tym rozwój współpracy nauki z biznesem (30%). Spadek poziomu przynajmniej jednej ze swoich usług w 2023 roku wskazało 22,5% instytucji otoczenia biznesu.

Wykres 4.8. Stopień finansowania źródłami zewnętrznymi świadczonych przez IOB usług w 2023 r. oraz przewidywany stopień finansowania w 2024 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2023*.

Wykres 4.9. Poprawa poziomu jakości oferowanych usług przez IOB z Warmii i Mazur w 2023 r. w stosunku do 2022 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru instytucjonalnego 2023*.

4.3. Konkurencyjność gospodarki

W obecnych czasach rozwój – zarówno w skali mikro, jak i makro – stał się powszechnym dążeniem. Z tego względu utrzymywanie i zwiększanie konkurencyjności gospodarczej jest jednym z ważniejszych zadań stojących przed Warmią, Mazurami i Powiślem. Dla regionu słabiej rozwiniętego gospodarczo, jakim jest województwo warmińsko-mazurskie, wyzwaniem nie jest zajęcie czołowego miejsca na światowej arenie, lecz maksymalne wykorzystanie swojego potencjału do zapewnienia odpowiedniego klimatu dla wzrostu innowacyjności i przedsiębiorczości.

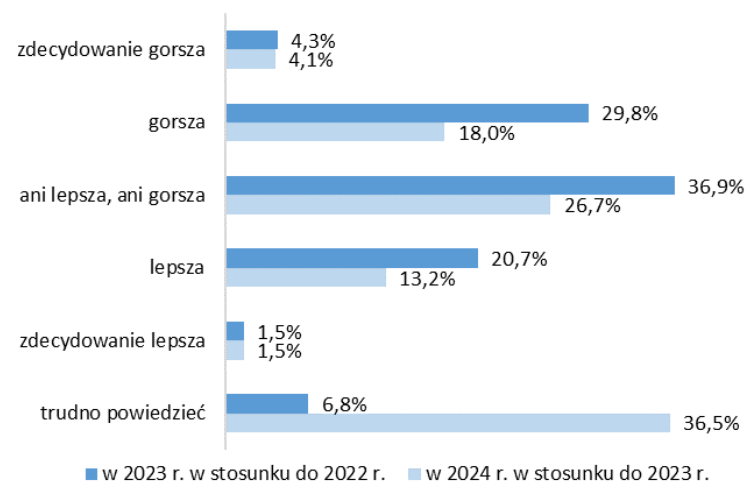
Wyniki badania wykazały, że dla największej części przedsiębiorstw (prawie 40%) 2023 rok okazał się podobny do 2022 roku – nie był ani lepszy ani gorszy. **Wiele firm z regionu odczuwało jednak osłabienie swojej pozycji (34,1%).** Przedsiębiorcy jako główny powód takiego stanu wskazywali przede wszystkim: spadek popytu na produkty/usługi, inflacja, spadek dochodów/zysków, rosnące koszty prowadzenia działalności. Poprawę wyników zanotowało ponad 22% firm. Otrzymane wyniki wskazują jednak na poprawę w stosunku do

roku 2020 (pierwszego roku pandemii), kiedy to aż 68,5% firm odnotowało pogorszenie sytuacji w stosunku do poprzedniego roku, natomiast poprawę tylko 4%. Mimo wszystko aktualne wyniki nie pozwalają na wyciągnięcie wniosku o wzroście ogólnej konkurencyjności warmińsko-mazurskich przedsiębiorstw.

Przewidywania na 2024 rok charakteryzują się dużą niepewnością – aż 36,6% przedsiębiorców nie podjęło się określenia spodziewanej sytuacji w ich firmie. Natomiast prawie 27% przedsiębiorców przewidywało, że sytuacja ich firm nie zmieni się względem roku poprzedniego, tj. 2023. Pogorszenia sytuacji spodziewa się 22% właścicieli firm, a poprawy 14,7%.

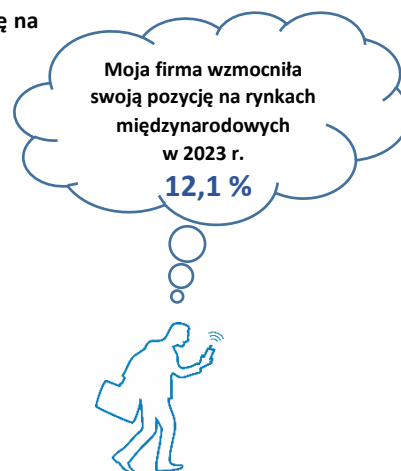
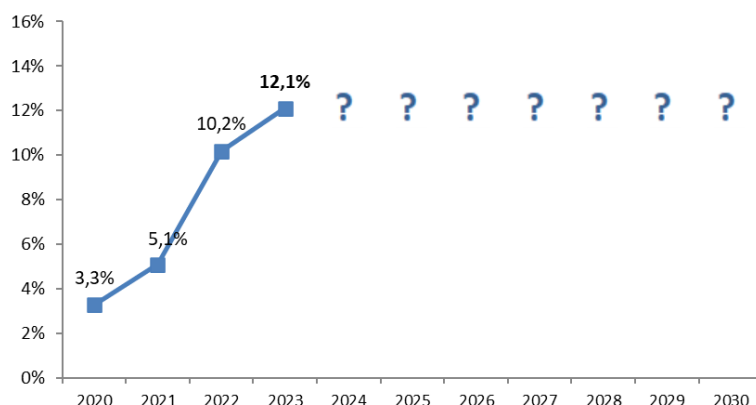
Wzrostowi konkurencyjności i innowacyjności nie sprzyja też niska aktywność firm z Warmii i Mazur na rynkach międzynarodowych – działalności poza granicami kraju nie prowadziło aż 87,6% z nich. Głównym tego powodem (u ponad 45% przedsiębiorstw) był brak takiej potrzeby. Wśród firm, które taką działalność prowadziły odsetek tych, które wzmocniły swoją pozycję na rynkach międzynarodowych systematycznie wzrastał od początku prowadzenia badań i w 2023 roku wyniósł 12,1%. Wzrost ten mógł mieć związek z ustępowaniem pandemii koronawirusa, która rozpoczęła się właśnie w pierwszym roku prowadzenia badań opinii. Wzrostowi umiędzynarodowienia nie przeszkodziła wojna w Ukrainie, ponieważ nasze firmy działają przede wszystkim na rynkach UE.

Wykres 4.10. Deklarowana i spodziewana sytuacja przedsiębiorstw z Warmii i Mazur

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2023*.

Wykres 4.11. Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że wzmocnili swoją pozycję na rynkach międzynarodowych w odniesieniu do poprzedniego roku (w %)

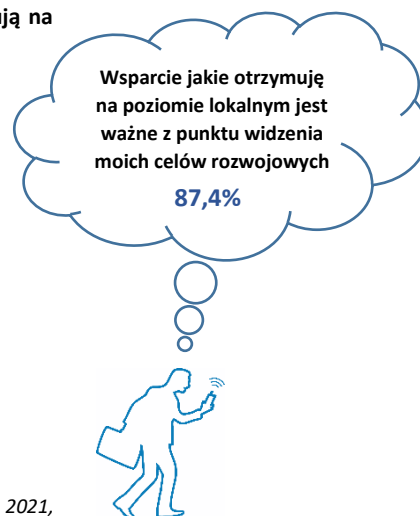
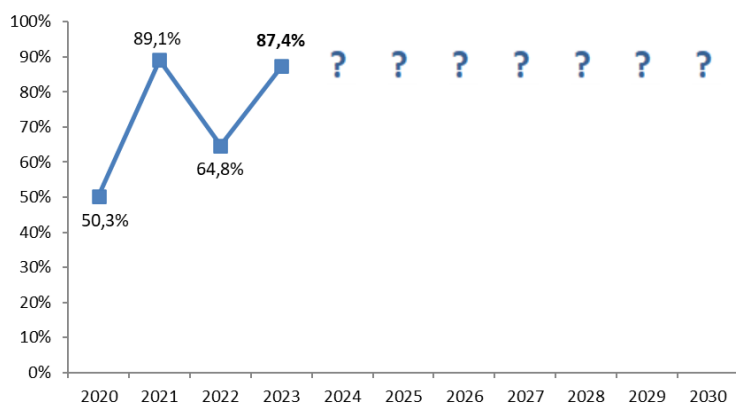

■ odsetek przedsiębiorców twierdzących, że w danym roku wzmocnili swoją pozycję na rynkach międzynarodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Przedsiębiorcy funkcjonujący w nisko rozwiniętej gospodarce Warmii i Mazur, często nie są zdolni do samodzielnego podejmowania znaczących działań rozwojowych, dlatego bardzo ważne jest oferowanie im różnego rodzaju wsparcia. Te otrzymywane na poziomie lokalnym (powiat/gmina) zostało ocenione przez zdecydowaną większość (87,4%) przedsiębiorców za ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych.

Wykres 4.12. Odsetek przedsiębiorców twierdzących, że wsparcie jakie otrzymują na poziomie lokalnym jest ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

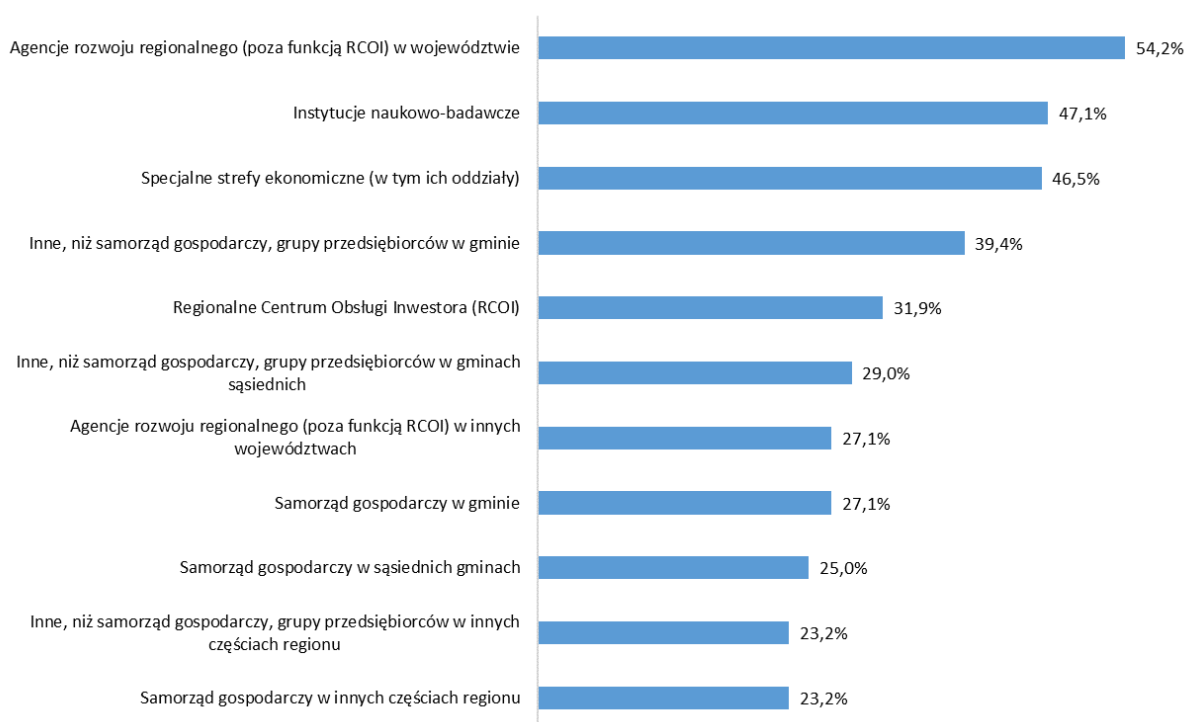
Jednym z istotniejszych czynników wspomagających rozwój innowacyjności są odpowiednie środki finansowe do podejmowania działań w zakresie B+R, które nierzadko – szczególnie na etapie odkrywania i wdrażania nowych idei – mogą pochłaniać dużo dodatkowych kosztów, znacznie przewyższających możliwości danego podmiotu. Jednocześnie wyniki badania opinii pokazały, że ze wsparcia finansowego na poziomie lokalnym w 2023 roku korzystało tylko 37% firm. Przedsiębiorstwa w ciągle jeszcze zbyt małym stopniu sięgają też po środki europejskie. W 2023 roku korzystało z nich tylko 22,5% przedsiębiorstw z Warmii i Mazur, wśród których najwięcej (53%) pozyskiwało środki na szczeblu krajowym, 51% na szczeblu regionalnym (w ramach regionalnego programu operacyjnego), a tylko 4% w ramach programów na szczeblu europejskim. Większość z nich (92%) wykorzystywała dofinansowanie tylko z jednego szczebla, 7% z dwóch, a tylko 1% z trzech. Otrzymanie tych środków jest jednak powiązane z różnymi warunkami, których firmom z Warmii i Mazur może być jeszcze zbyt

ciężko spełnić. Dzieje się tak nie tylko z powodu obiektywnych ograniczeń i ciągle za słabo rozwiniętej kultury innowacyjności, ale też niewielkiej skłonności do ryzyka.

Wyniki badania opinii wśród przedsiębiorców pokazały, że prawie 19% firm planowało w 2024 roku skorzystać ze środków europejskich. Jednak blisko 28% przedsiębiorstw w momencie przeprowadzania badania nie miało jeszcze planów w tej kwestii.

Cieszy fakt, że **jednostki samorządu terytorialnego z województwa warmińsko-mazurskiego dostrzegają wagę wspierania przedsiębiorczości (95% JST) i innowacyjności firm (89%) dla dalszego rozwoju swojej gminy czy powiatu**. Do stworzenia odpowiedniego klimatu dla wzrostu innowacyjności i przedsiębiorczości może przyczynić się dobra współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami wspierającymi te obszary. Zgodnie z wynikami badania najwięcej JST z Warmii i Mazur współpracowało z agencjami rozwoju regionalnego z województwa (poza funkcją regionalnego centrum obsługi inwestora – RCOI) – 54,2% wskazań, instytucjami naukowo-badawczymi – 47,1% odpowiedzi, a także specjalnymi strefami ekonomicznymi (w tym ich oddziałami) – 46,5% wskazań.

Wykres 4.13. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które współpracowały z wybranymi podmiotami w 2023 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*.

5. Kreatywna aktywność

5.1. Twórczość mieszkańców

Rozwój twórczości mieszkańców regionu uzależniony jest od otoczenia. Ważne jest, aby środowisko kształtowane przez władze lokalne i regionalne tworzyło dobre warunki dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Oznacza to, że polityka rozwoju powinna wywoływać i wzmacniać aktywność mieszkańców, budować więzi z regionem i dbać o wizerunek województwa na arenie krajowej i międzynarodowej.

Wykres 5.1. Możliwość rozwoju zainteresowań według mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

Wyniki badań opinii społecznych wskazują, że w 2023 roku 71,2% mieszkańców regionu **twierdziło, że mogą rozwijać swoje zainteresowania. Odsetek ten w stosunku do 2020 roku wzrósł o 3,4 pp. Pozytywnym jest jednocześnie to, że maleje odsetek osób, które nie widzą takiej możliwości. W 2023 roku jedynie 15,1% mieszkańców było zdania, że nie może rozwijać swoich zainteresowań, co stanowi spadek w stosunku do roku 2020 o 4,7 pp.**

Warto podkreślić, że płeć mieszkańców oraz ich wykształcenie nie miały wpływu na opinię o możliwości rozwijania zainteresowań. Takiego zdania była bowiem podobna część kobiet (70,4%), jak i mężczyzn (71,8%).

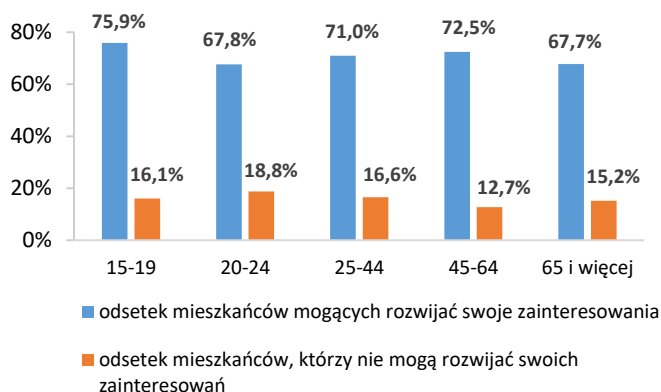
Interesujące są wyniki badań obrazujące możliwość rozwijania zainteresowań mieszkańców w zależności od ich wieku. Największa część mieszkańców uznających, że może rozwijać swoje zainteresowania, to osoby w wieku od 15 do 19 lat (75,9%), a najmniejsza część to osoby w wieku 65 i więcej (67,7%). Biorąc pod uwagę grupę osób, które uznały, że nie mogą rozwijać swoich zainteresowań, największy odsetek stanowiły osoby w wieku 20-24 oraz 25-44 lat. Pokazuje to, że **aktualnie w największym stopniu bariery w rozwijaniu swoich zainteresowań w województwie warmińsko-mazurskim mają osoby w wieku 20-44 lat.** Należy jednak zauważyć, że sytuacja na przestrzeni lat ulega poprawie – w porównaniu do 2020 roku, odsetek osób w grupie wiekowej 20-24 lata uznających, że może rozwijać swoje zainteresowania wzrósł aż o 11,4 pp.

Badania pokazały także, że spośród ludzi młodych, którzy nie mogą rozwijać swoich zainteresowań, 75,0% wyjechałoby poza granicę województwa gdyby miało taką możliwość. W stosunku do roku 2020 odsetek ten zwiększył się o 23,2 pp., co jest dość niepokojącym zjawiskiem. Dla osób mogących rozwijać swoje zainteresowania, odsetek ten jest znacznie mniejszy i wynosi 59,5% (wzrost wskaźnika o 4,2 pp. w stosunku do 2020 roku). **Działania ukierunkowane na rozwój pasji i zainteresowań mogą być zatem jednym z czynników, który przyczyni się do zahamowania odpływu młodych ludzi z województwa warmińsko-mazurskiego.**

Z wykresu 5.3. wynika, że odsetek mieszkańców gmin wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich uznających, że może rozwijać swoje zainteresowania, jest praktycznie taki sam (ok. 71%). **Oznacza to, że niezależnie od miejsca zamieszkania na Warmii i Mazurach istnieje możliwość rozwoju zainteresowań.** Stosunkowo najwyższy odsetek osób, które uznały, że nie mają możliwości rozwoju swoich zainteresowań, to respondenci z gmin miejskich (16,5%).

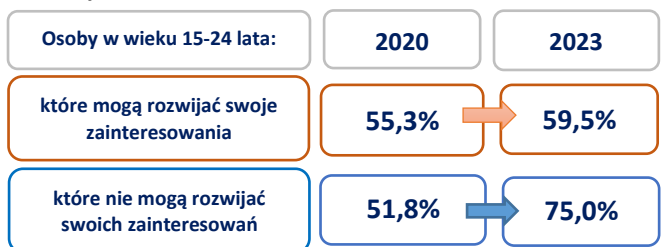
Interesujące jest także porównanie odpowiedzi jednostek samorządu terytorialnego i mieszkańców dotyczących obszarów oddziałujących na twórczość mieszkańców. Przykładowo, w 2023 roku **86,9% samorządów lokalnych uznała, że rozwój kultury jest ważny dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy (wzrost o 11,2 pp. w stosunku do 2020 roku).** Z kolei jedynie **47,7% mieszkańców dobrze oceniło dostępność oferty kulturalnej (wzrost o 8,4 pp. w stosunku do 2020 roku), a kolejnych 11,9% ma odmienne zdanie (spadek o 12,1 pp. w stosunku do 2020 roku).**

Wykres 5.2. Możliwość rozwijania zainteresowań w zależności od wieku mieszkańców

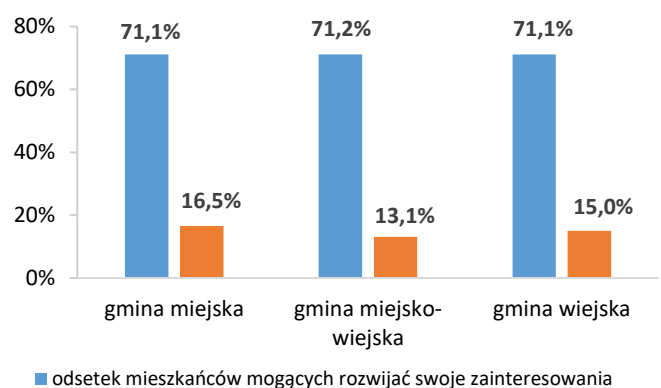
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Diagram 5.1. Odsetek młodych osób, które chcą opuścić Warmię i Mazury

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2023*.

Wykres 5.3. Możliwość rozwijania zainteresowań w zależności od rodzaju gminy, w jakiej żyją mieszkańcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

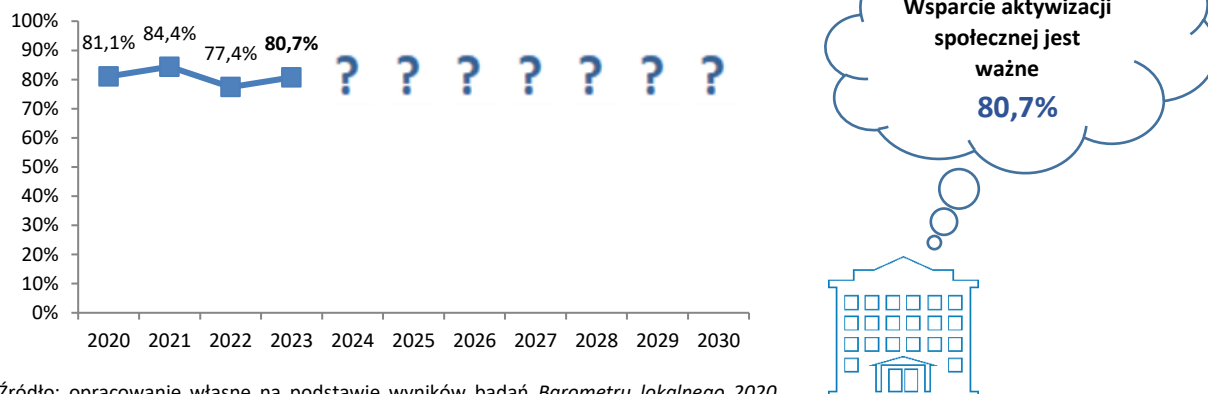
Wykres 5.4. Ważność kultury oraz dostępność oferty kulturalnej według jednostek samorządu terytorialnego oraz mieszkańców Warmii i Mazur

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego i lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Twórczość mieszkańców powinna być również rozwijana dzięki różnym programom aktywizacji społecznej **Cieszy fakt, że 80,7% jednostek samorządu terytorialnego uważa, że wsparcie aktywizacji społecznej jest istotne dla dalszego rozwoju gminy lub powiatu – niewielki spadek o 0,4 pp. w stosunku do 2020 roku.**

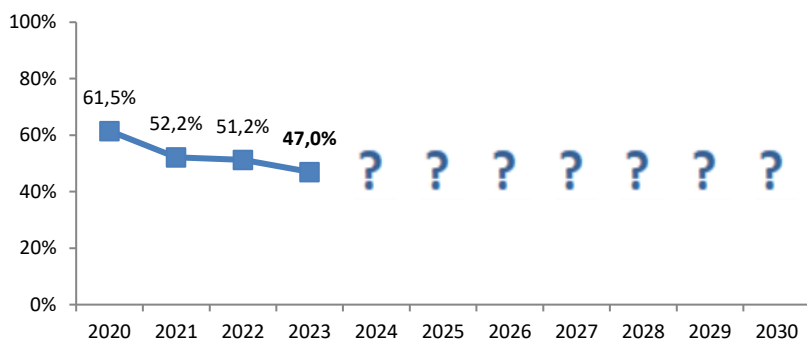
Wykres 5.5. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego uznających, że wsparcie aktywizacji społecznej jest ważne dla rozwoju gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Analizując odpowiedzi mieszkańców wynika również, że z przynajmniej jednego rodzaju aktywizacji społecznej w 2023 roku korzystało 47,0% mieszkańców. Wyniki tych badań nie są jednak optymistyczne, ponieważ w stosunku do 2020 roku wskaźnik ten obniżył się aż o 14,5 pp. (obserwowany jest zatem systematyczny spadek tej wartości). Otrzymane wyniki można po części tłumaczyć tym, iż w analizowanym okresie prawdopodobnie organizowano mniej inicjatyw i programów mających na celu kształtowanie i rozwijanie twórczości mieszkańców.

Wykres 5.6. Odsetek mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego korzystających z przynajmniej jednego rodzaju aktywizacji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Spośród osób korzystających z różnych form aktywizacji społecznej, 27,0% uczestniczyło w programach lokalnych centrów i domów kultury, a 26,3% korzystało z inicjatyw centrów aktywności dla dzieci i młodzieży. Najmniejsza część osób (17,9%) uczestniczyła w inicjatywach organizowanych przez lokalne organizacje pozarządowe.

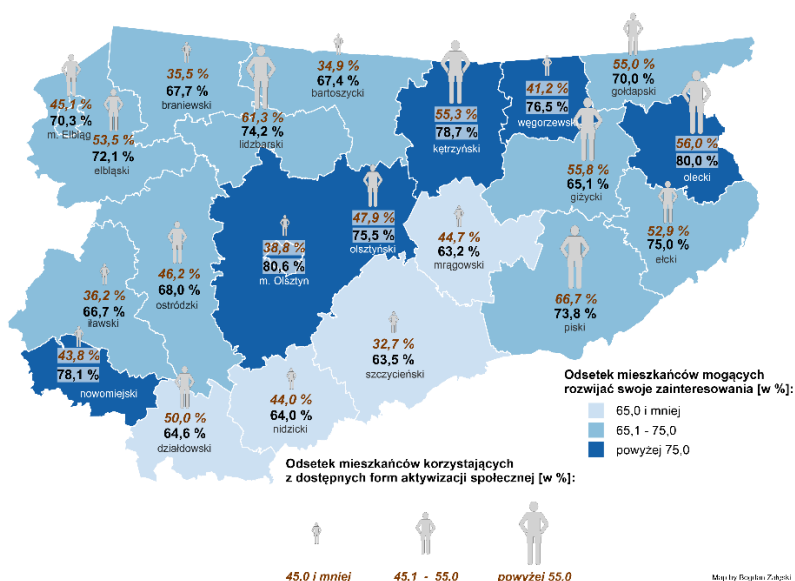
Wykres 5.7. Odsetek osób uczestniczących w poszczególnych inicjatywach/programach aktywizacji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Analiza terytorialna ww. wyników wskazuje, że największy odsetek osób wskazujących, że może rozwijać swoje zainteresowania w 2023 roku, stanowili mieszkańcy miasta Olsztyn (80,6%) oraz powiat oleckiego (80,0%), natomiast największy odsetek osób faktycznie korzystających z dostępnych form aktywizacji społecznej, odnotowano w powiatach piskim i lidzbarskim (odpowiednio 66,7% i 61,3%).

Mapa 5.1. Odsetek mieszkańców mogących rozwijać swoje zainteresowania oraz korzystających z dostępnych form aktywizacji społecznej w podziale na powiaty w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

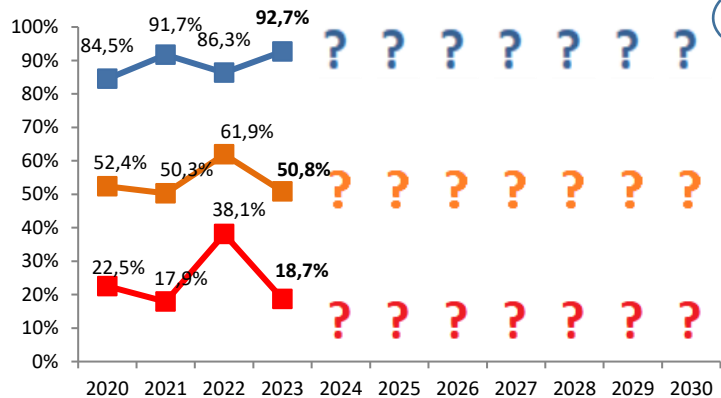
Powiaty, w których najmniejszy odsetek osób deklarował, iż może rozwijać swoje zainteresowania to powiat mrągowski (62,3%) oraz powiat szczywieński (63,5%). Z kolei najmniejszy odsetek osób korzystających z dostępnych form aktywizacji społecznej odnotowano w powiatach szczywieńskim (32,7%), bartoszyckim (34,9%) oraz braniewskim (35,5%).

5.2. Współpraca międzyludzka i międzyinstytucjonalna

Poszukiwanie synergii w relacjach międzyludzkich oraz międzyinstytucjonalnych jest naturalnym sposobem wzmacniania zasobów każdego człowieka i każdej organizacji. Rozwój społeczno-gospodarczy regionu byłby bardzo utrudniony bez podejmowania różnych form współpracy. Dzięki odpowiednio wypracowanym relacjom możliwe jest wzmocnienie zasobów regionu przez wzajemne zdobywanie wiedzy i doświadczeń.

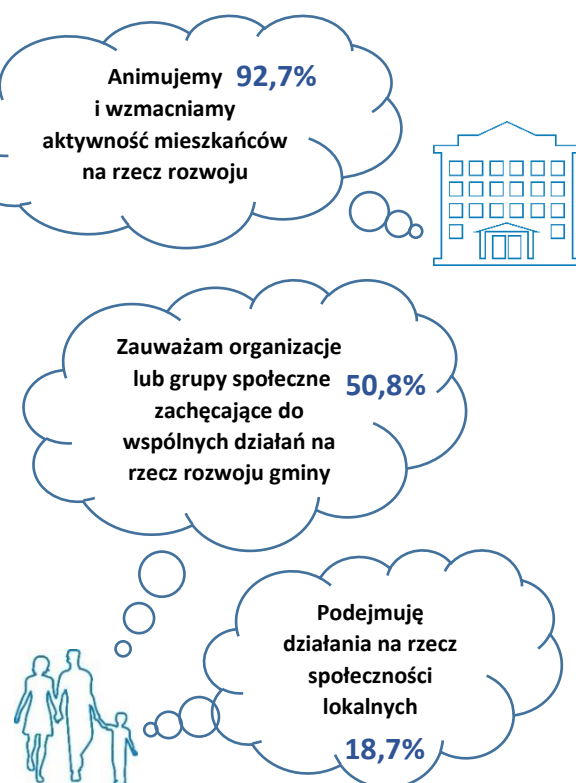
Jak pokazują wyniki badań opinii, **aż 92,7% jednostek samorządu terytorialnego wskazało, że w 2020 roku zachęcało do współpracy z mieszkańcami poprzez działania animujące i wzmacniające aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego – o 8,2 pp. więcej niż w roku 2020.** Spośród nich 40,2% podejmowało tego rodzaju działania kilka razy w roku, 17,7% częściej, a 29,3% działało w sposób ciągły.

Wykres 5.8. Wzmacnianie aktywności mieszkańców przez jednostki samorządu terytorialnego, podejmowanie działań przez mieszkańców na rzecz społeczności lokalnych.

- odsetek jednostek samorządu terytorialnego animujących i wzmacniających aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego
- odsetek mieszkańców zauważających organizacje lub grupy społeczne zachęcające do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy
- odsetek mieszkańców podejmujących działania na rzecz społeczności lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego i lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023.*

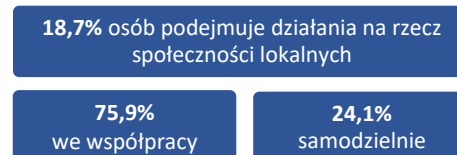
Niestety, **tylko 50,8% mieszkańców zauważało w swoim otoczeniu organizacje lub grupy społeczne, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy, a 19,6% osób było zdania, że nie dostrzega takich organizacji.** Nie trudno zatem zauważyć rozbieżności między wskazanym powyżej wysokim odsetkiem jednostek samorządu terytorialnego twierdzących, że animują i wzmacniają aktywność mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego, a niższym odsetkiem mieszkańców zauważających organizacje lub grupy społeczne, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy.

Jeszcze większa rozbieżność występuje między wysokim odsetkiem jednostek samorządu terytorialnego wskazujących, że animują i wzmacniają aktywność mieszkańców, a odsetkiem mieszkańców, którzy podejmują działania na rzecz społeczności lokalnych. **Osoby wykazujące się inicjatywami o takim charakterze stanowiły jedynie 18,7% mieszkańców Warmii i Mazur (22,5% w 2020 roku).**

Jednakże znaczny wzrost odsetka mieszkańców zauważających działania prowadzone przez organizacje i grupy społeczne, a także zwiększenie podejmowania aktywności przez mieszkańców na rzecz innych, można było zauważyć w 2022 roku (odpowiednio 61,9% oraz 38,1%), czyli w roku rozpoczęcia Rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Wówczas znaczna część społeczności lokalnych zaangażowała się w pomoc dla dotkniętego wojną narodu ukraińskiego.

Spośród osób podejmujących inicjatywy wspierające obywateli Ukrainy, aż 75,9% współpracowało w tym celu z innymi osobami, a 24,1% podejmowało działania samodzielnie. W kontekście współpracy międzyludzkiej można to uznać za pozytywny wynik, gdyż odsetek osób współpracujących z innymi, jest znacznie wyższy niż osób działających samodzielnie. Ponadto 34,4% mieszkańców Warmii i Mazur uznało, że najbardziej efektywne dla rozwoju gminy są działania podejmowane właśnie we współpracy z innymi osobami lub organizacjami, a kolejne 33,0% wskazało na działania zarówno indywidualne, jak i we współpracy. Jedynie 11,4% osób uznało, że działania podejmowane w sposób indywidualny efektywnie wpływają na rozwój gminy.

Diagram 5.2. Odsetek osób podejmujących działania na rzecz społeczności lokalnych

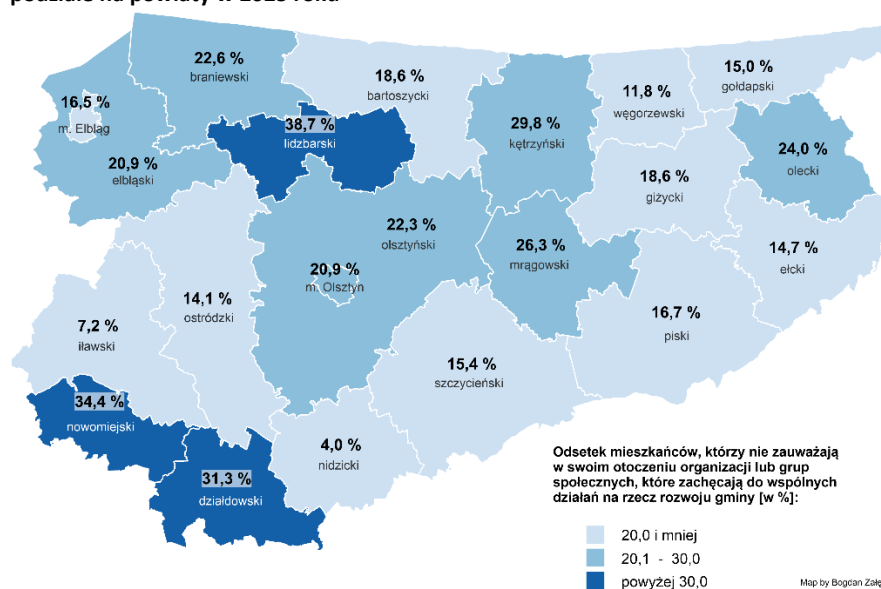

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

W związku z otrzymanymi wynikami badań władze jednostek samorządu terytorialnego powinny postarać się, aby działania animujące i wzmacniające aktywność mieszkańców były zauważalne przez większą ich liczbę, a także zachęcić do działań na rzecz społeczności lokalnych wykorzystując w tym celu np. media społecznościowe, imprezy lokalne, itp.

Mapa nr 5.2 przedstawia rozkład terytorialny mieszkańców, którzy w 2023 roku nie zauważali w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych, które zachęcały do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy. Najwyższy odsetek takich osób występuje w powiatach lidzbarskim (38,7% mieszkańców powiatu), nowomiejskim (34,4%) oraz działdowskim (31,3%). Z kolei powiaty, w których ten odsetek jest najniższy to nidzicki (4,0%), ławski (7,2%) oraz węgorzewski (11,8%).

Mapa 5.2. Odsetek mieszkańców którzy nie zauważają w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych, które zachęcają do wspólnych działań na rzecz rozwoju gminy w podziale na powiaty w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Bardziej pozytywnie w województwie warmińsko-mazurskim przedstawia się współpraca międzyinstytucjonalna. Wyniki badań dotyczące podejścia jednostek samorządu terytorialnego do podejmowania współpracy, a ściślej do budowania partnerstw, są zadowalające.

Aż **92,9%** badanych JST angażowała się w budowanie partnerstw lokalnych, **50,0%** zagranicznych, a **34,5%** krajowych. Jedynie 4,8% jednostek nie podejmowała się budowy partnerstw w ogóle (spadek o 4,2 pp. w stosunku do 2020 roku). Za przyczyny podawano m.in. brak środków finansowych oraz ograniczone zasoby kadrowe.

Jednostki samorządu terytorialnego współpracują z szeregiem instytucji. W tabeli nr 5.1 przedstawionych zostało 10 instytucji, które zdaniem JST są najbardziej istotnymi partnerami we współpracy.

Za najważniejsze relacje jednostki samorządu terytorialnego uznały te z urzędem marszałkowskim, urzędem wojewódzkim, sąsiednimi samorządami gminnymi oraz urzędami powiatowymi.

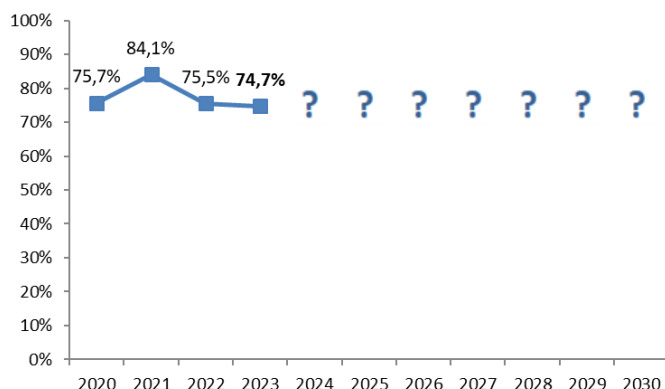
Diagram 5.3. Odsetek JST angażujących się w budowanie partnerstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru lokalnego 2023.

O istotności współpracy międzyinstytucjonalnej świadczy **wysoki odsetek jednostek samorządu terytorialnego (74,7%), oceniających nawiązane relacje za ważne z punktu widzenia celów rozwojowych gminy lub powiatu (wykres 5.10)**. Wartość tego wskaźnika zmalała o 1 pp. w stosunku do 2020 roku.

Wykres 5.10. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego uznających nawiązane relacje współpracy za ważne z punktu widzenia ich celów rozwojowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023.

W badanych samorządach, w największym stopniu dochodzi do współpracy z urzędem wojewódzkim (98,7% jednostek samorządu terytorialnego), sąsiednimi samorządami gminnymi (98,7%), urzędem marszałkowskim (97,3%) oraz powiatowymi urzędami pracy (96,0%). **Zauważyć można, że z instytucjami uznanymi przez jednostki samorządu województwa za najważniejsze, współpracuje największy odsetek samorządów lokalnych**, co należy ocenić jednoznacznie pozytywnie.

Interesującą kwestią dotyczącą współpracy, jest także jej częstotliwość. Jeżeli współpraca jest podejmowana często, lub w sposób ciągły, może to świadczyć o dobrych relacjach między jej uczestnikami. Częsta współpraca może przynieść większe efekty, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Otrzymane wyniki badań wykazały, że jednostki samorządu terytorialnego najczęściej współpracowały z urzędami: marszałkowskim i wojewódzkim, z urzędami powiatowymi oraz z sąsiednimi samorządami gminnymi i powiatowymi urzędami pracy. **Można zatem**

stwierdzić, że częstotliwość współpracy co do zasady pokrywa się z hierarchią instytucji, która wynika z podziału terytorialnego kraju.

Tabela. 5.1. Dziesięć najważniejszych według władz jednostek samorządu terytorialnego instytucji wraz z zestawieniem poszczególnych wyników badań.

Instytucje	Ważność instytucji	Odsetek JST współpracujących z wymienionymi instytucjami	Odsetek JST, którzy uznali daną instytucję za ważną
Urząd marszałkowski	4,62	97,3%	97,6%
Urząd wojewódzki	4,59	98,7%	98,8%
Sąsiednie samorządy gminne	4,40	98,7%	98,8%
Urząd powiatowy	4,34	84,3%	94,1%
Urząd Gminy, w której zlokalizowane jest Starostwo	4,26	45,7%	85,4%
Powiatowy urząd pracy	4,11	96,0%	97,5%
Inne samorządy gminne w regionie	4,03	94,0%	98,6%
Instytucje rozwoju lokalnego na terenie Gminy	3,96	90,5%	90,7%
Regionalne Centrum Obsługi Inwestora (RCOI)	3,71	31,9%	67,5%
Szkoły wyższe	3,60	57,1%	81,2%

Uwagi: za ważne instytucje uznaje się te, których oceny mieściły się w przedziale: **3,51-5,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*.

Uwidacznia się również zależność między ważnością współpracy z daną instytucją i jej odległością od jednostki samorządu terytorialnego. Za najmniej istotne uznano instytucje znajdujące się w innych częściach regionu, w innych województwach lub poza Polską. Oznacza to, że im bliżej dana instytucja się znajduje, tym łatwiej nawiązać z nią współpracę i silniej może ona wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy gminy, czy powiatu.

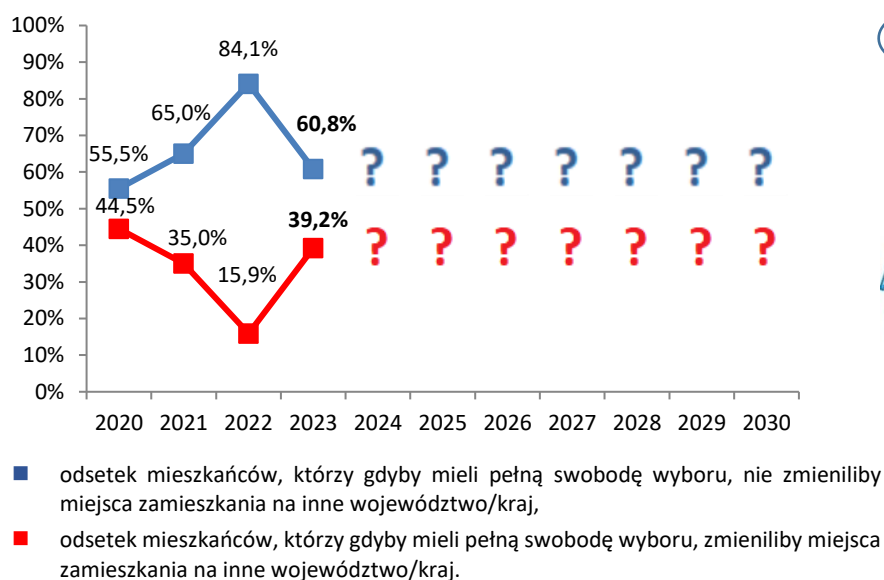

5.3. Tożsamość regionalna

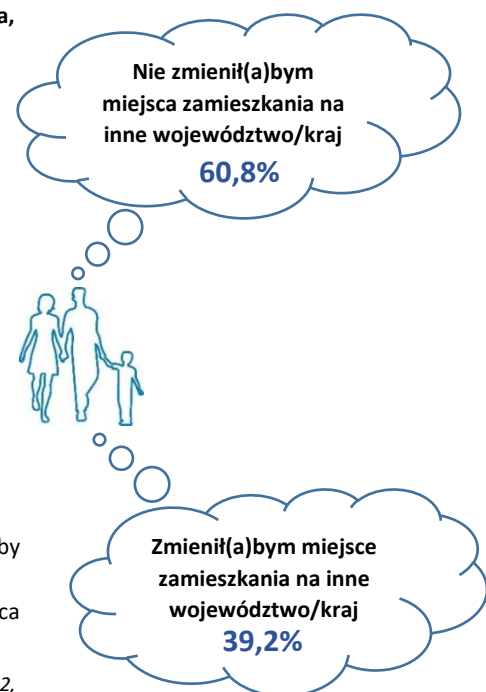
Tożsamość regionalna kształtuje się przez całe życie człowieka. Początkowo jest ściśle związana z jego miejscem dorastania, jednak później może być wynikiem zmiany miejsca zamieszkania. Na identyfikowanie się mieszkańców z danym regionem ma wpływ wiele czynników, np. ukształtowanie terenu, kultura, poziom rozwoju gospodarczego, społeczności lokalne, itp. Odczuwanie silnej więzi z danym miejscem sprzyja angażowaniu się mieszkańców na rzecz regionu, co może skutkować jego rozwojem i w efekcie ukształtowaniem się tożsamości regionalnej u jeszcze większej liczby mieszkańców.

Jak pokazują badania, **60,8 % mieszkańców, gdyby miało pełną swobodę wyboru, nie zmieniliby miejsca zamieszkania na inne województwo, co może wskazywać na utożsamianie się z Warmią i Mazurami**. Wartość odsetka nie jest do końca satysfakcjonująca, jednak fakt, że wzrosła ona o ponad 5 pp. w porównaniu do 2020 roku, jest pozytywny.

Wykres 5.9. Odsetek mieszkańców, którzy zmieniliby (lub nie) miejsce zamieszkania, jakim jest województwo warmińsko-mazurskie, gdyby mieli pełną swobodę wyboru

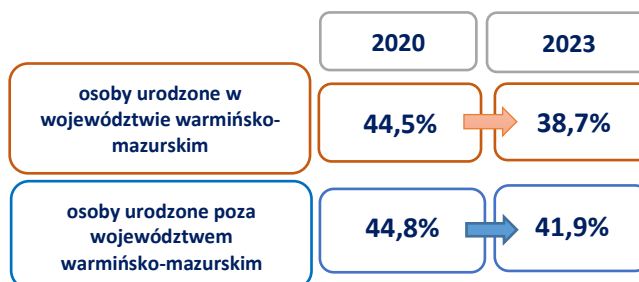
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023.

Znaczący wzrost odsetka osób deklarujących, iż nie zamieniłoby Warmii i Mazur na inne miejsce do życia, zanotowano w 2022 roku. Był to rok rozpoczęcia rosyjskiej inwazji na Ukrainę, kiedy wielu mieszkańców (zarówno kraju, jak i regionu) bardziej doceniło swoje bezpieczne miejsce zamieszkania.

Warto podkreślić, że spośród rodowitych mieszkańców naszego województwa (tj. osób urodzonych w województwie warmińsko-mazurskim) 38,7% opuściłoby nasz region, gdyby miało pełną swobodę wyboru (diagram 5.4). Nieznacznie, ale jednak wyższy odsetek tj. 41,9%, odnotowano wśród osób nie będących rodowitymi mieszkańcami województwa. Niemniej jednak w porównaniu do 2020 roku odsetek osób, które opuściłyby Warmię i Mazury, obniżyły się w obu rozpatrywanych grupach.

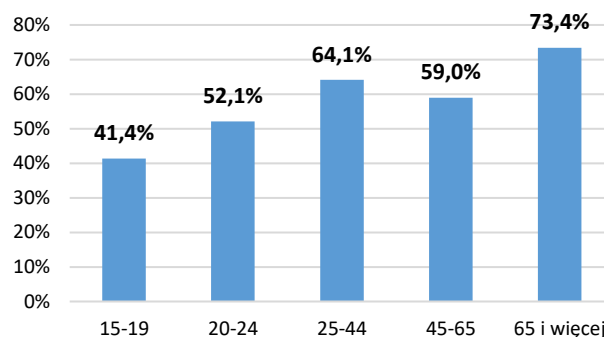
Diagram 5.4. Odsetek osób, które opuściłyby Warmię i Mazury gdyby miały pełną swobodę wyboru

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2023*.

Na wykresie 5.10 przedstawiono zależność między wiekiem mieszkańców, a chęcią pozostania w naszym regionie. **Najniższy odsetek (41,4%) stanowiły osoby reprezentujące grupę wiekową od 15 do 19 roku życia.** Wiadomym jest, że młode osoby opuszczają Warmię i Mazury, ponieważ nie widzą w naszym regionie perspektyw, a otrzymane wyniki badań niestety tylko to potwierdzają. Wyniki odnoszące się do pozostałych grup wiekowych wskazują, że **im starsze osoby, tym większy ich odsetek deklaruje chęć pozostania w województwie** (nieznaczny wyjątek stanowi grupa wiekowa 45-65 lata). Największy odsetek dotyczy grupy wiekowej 65+, tj. 73,4%. Chęć pozostania w województwie wyraża podobna część kobiet (60,8%) jak i mężczyzn (60,7%).

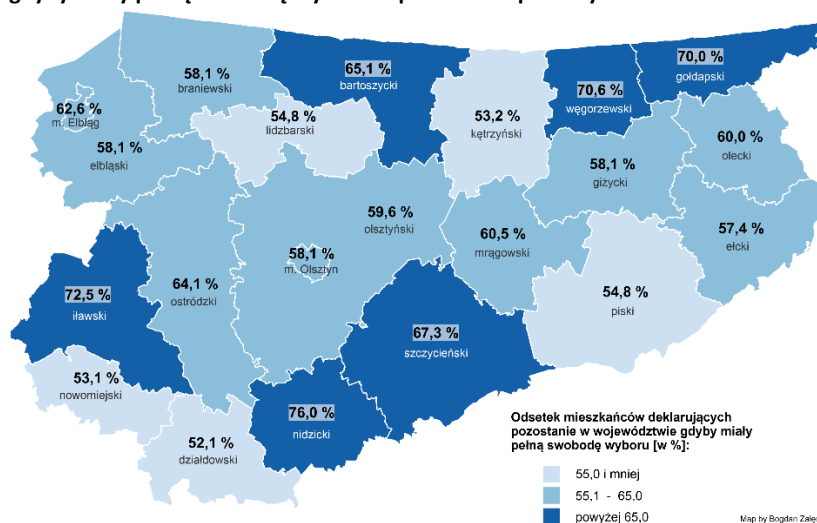
Wykres 5.10. Odsetek osób deklarujących, że zostałyby w województwie, gdyby miały pełną swobodę wyboru.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Analiza przestrzenna przeprowadzona dla 2023 roku wskazuje, że największy odsetek mieszkańców deklarujących, że pozostaliby w województwie gdyby mieli pełną swobodę wyboru, występował w powiatach nidzickim (76,0%), iławskim (72,5%) i węgorzewskim (70,6%). Najmniejszy zaś powiatach działdowskim (52,1%) i nowomiejskim (53,1%), a także kętrzyńskim (53,2%).

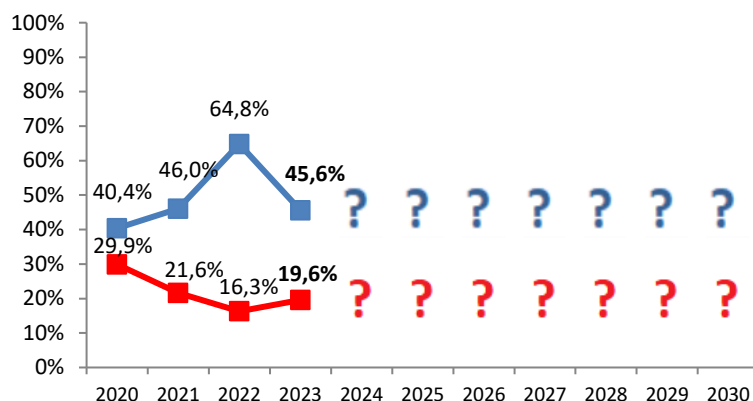
Mapa 5.3. Odsetek mieszkańców deklarujących pozostanie w województwie, gdyby miały pełną swobodę wyboru w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Na odczuwanie tożsamości regionalnej oddziałuje także poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, a szczególnie tych osób, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Badanie opinii wskazuje, iż **45,6% mieszkańców uznało, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc ze strony odpowiednich instytucji**. Pozytywny jest fakt, że w porównaniu do roku 2020 wskaźnik ten wzrósł o 5,2 pp. Ponadto, odsetek osób wskazujących, iż osoby potrzebujące nie otrzymały takiej pomocy zmalał o 10,3 pp.

Wykres 5.11. Odsetek mieszkańców uznających, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc (lub nie) ze strony odpowiednich instytucji

- odsetek mieszkańców uznających, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc ze strony odpowiednich instytucji,
- odsetek mieszkańców uznających, że w ich otoczeniu osoby będące w trudnej sytuacji życiowej nie otrzymały pomocy ze strony odpowiednich instytucji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

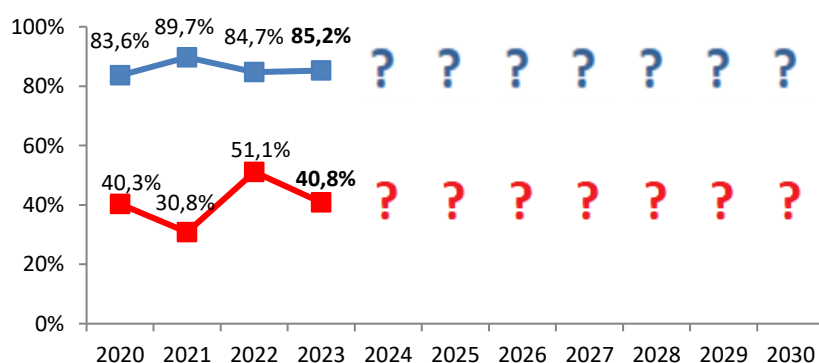
Uważam, że osoby będące w trudnej sytuacji życiowej otrzymały pomoc od odpowiednich instytucji **45,6%**

Uważam, że osoby będące w trudnej sytuacji życiowej nie otrzymały pomocy od odpowiednich instytucji **19,6%**

Przejawem niskiej tożsamości regionalnej jest m.in. niewielka skłonność mieszkańców do integracji społecznej. Wyniki badań wykazały, że **40,8% mieszkańców województwa korzystało z możliwości aktywizacji społecznej, biorąc pod uwagę takie aspekty jak inicjatywy integracji społecznej oraz inicjatywy aktywności dla dzieci i młodzieży**.

Wykres 5.12. Integracja i aktywność społeczna w ocenie mieszkańców i jednostek samorządu terytorialnego województwa warmińsko-mazurskiego

- odsetek jednostek samorządu terytorialnego tworzących infrastrukturę integracji i aktywności społecznej,
- odsetek mieszkańców korzystających z inicjatyw integracji społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego i lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Tworzymy infrastrukturę integracji i aktywności społecznej **85,2%**

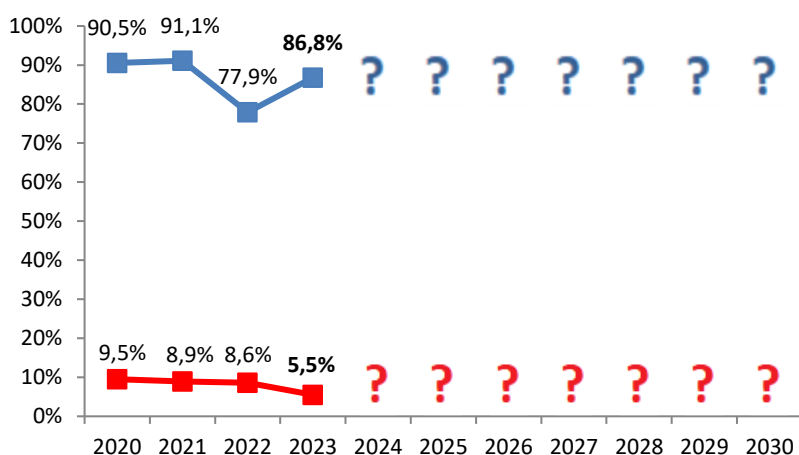
Korzystam z inicjatyw integracji społecznej **40,8%**

Nie jest to jednak wynik zadowalający ze względu na nieznaczne zwiększenie się wartości wskaźnika w porównaniu do 2020 roku (o 0,5 pp.). Ponadto, niezbyt wysoka wartość wskaźnika świadczy (w pewnym stopniu) o braku utożsamiania się ze społecznością w danym otoczeniu i tym samym z utrudnionym kształtowaniem tożsamości regionalnej. **Tak niski odsetek nie wynika także z braku infrastruktury integracji i aktywności społecznej, ponieważ aż 85,2% jednostek samorządu terytorialnego wskazało, że tworzy taką infrastrukturę.**

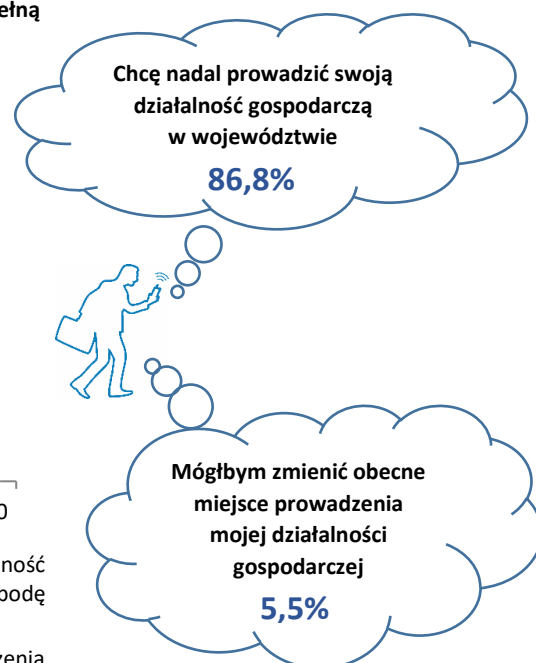
Optymistyczne są natomiast wyniki badań dotyczące tożsamości regionalnej przedsiębiorców. **Aż 86,8% badanych właścicieli firm, prowadziłoby nadal swoją działalność gospodarczą w województwie warmińsko-mazurskim, nawet gdyby miało pełną swobodę wyboru** (spadek o 3,7 pp. w porównaniu do 2020 roku). Otrzymane wyniki mogą świadczyć nie tylko o silnej więzi przedsiębiorców z Warmią i Mazurami, ale również o tym, że warunki prowadzenia działalności gospodarczej w naszym regionie są satysfakcjonujące.

Wykres 5.13. Odsetek przedsiębiorców deklarujących, że prowadziliby nadal swoją działalność gospodarczą w województwie warmińsko-mazurskim, gdyby mieli pełną swobodę wyboru.

- odsetek przedsiębiorców deklarujących, że prowadziliby nadal swoją działalność gospodarczą w województwie warmińsko-mazurskim, gdyby mieli pełną swobodę wyboru,
- odsetek przedsiębiorców, którzy zmieniliby obecne miejsce prowadzenia działalności gospodarczej na inne województwo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru gospodarczego 2020, 2021, 2022, 2023*.

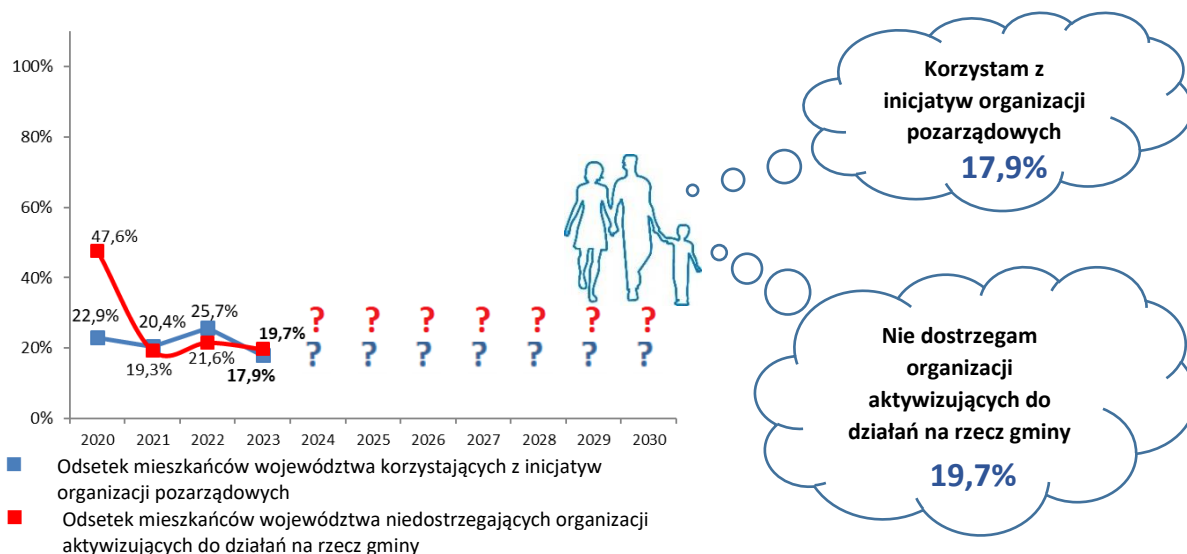
6. Fundamenty rozwoju

6.1. Kapitał społeczny

Silny kapitał społeczny od wielu lat traktowany jest jako silny fundament procesów rozwoju gospodarczego. Bardzo ważną rolę odgrywają tu aktywnie działające organizacje pozarządowe, inicjujące współpracę pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Niemniej istotne jest wspieranie działań rozwijających aktywność społeczną, obywatelską i kulturalną oraz wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

Wyniki badań wskazują, że **jedynie ok. 17,9% mieszkańców regionu korzystało w 2023 roku z inicjatyw czy programów lokalnych organizacji pozarządowych**. Był to najniższy wynik, jaki odnotowano od 2020 roku – wówczas z inicjatyw organizacji pozarządowych korzystało 22,9% mieszkańców regionu. Największy odsetek pozytywnych odpowiedzi w tym zakresie odnotowano natomiast w 2022 roku, kiedy to wybuch wojny w Ukrainie spowodował włączanie się ludności w różne akcje charytatywne na rzecz pomocy ludności dotkniętej rosyjską agresją.

Wykres 6.1. Ocena mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca organizacji pozarządowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

Tak samo niewielką chęcią korzystania z inicjatyw organizacji pozarządowych wykazują się kobiety (18,2%) jak i mężczyźni (17,6%). Stosunkowo największy odsetek osób zaangażowanych w tego typu działania to osoby w przedziale wiekowym 25-34 oraz 35-44 lata (odpowiednio 20,3% i 18,8%).

Jak pokazuje tabela nr 6.1 **jednostki samorządu terytorialnego stosują szereg form wsparcia aktywności społeczności lokalnej**. W zależności od formy jest to od 85,2% samorządów lokalnych, aż do 98,8%. Tak szeroki zestaw narzędzi, jak i liczba samorządów je wykorzystujących należy ocenić bardzo pozytywnie. Niestety jak pokazują badania **większość inicjatyw wspierających aktywność społeczności lokalnych najczęściej wykorzystywane jest przez jednostki samorządu terytorialnego zaledwie raz lub kilka razy w roku**. Ok. 7% samorządów lokalnych w ogóle nie wspiera aktywności

swojej społeczności w takich formach jak wspieranie postaw obywatelskich czy współpraca z organizacjami pozarządowymi.

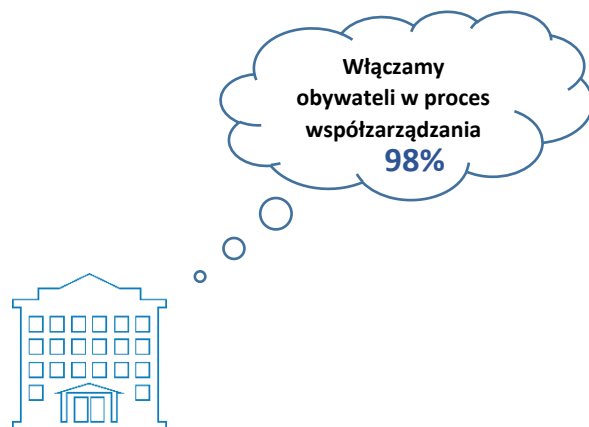
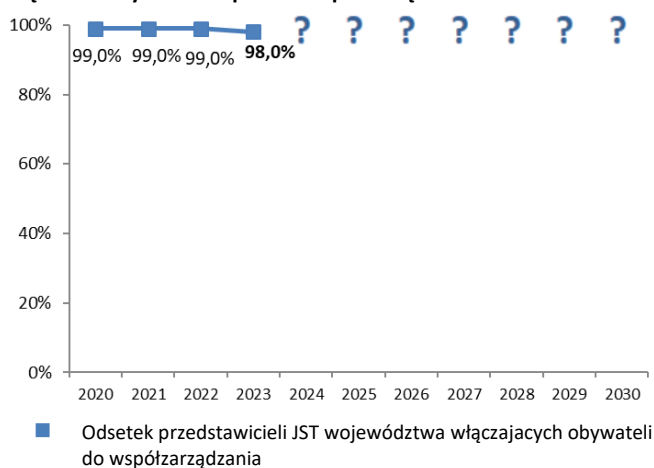
Tabela 6.1. Stosowanie przez jednostki samorządu terytorialnego form wsparcia aktywności społeczności lokalnej

Forma wsparcia aktywności	% JST stosujących formę	W tym ciągle lub często
Informacja	98,8%	85,4%
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	98,8%	82,9%
Wsparcie funkcjonowania organizacji pozarządowych	98,8%	74,7%
Udostępnianie zasobów gminy/powiatu	95,2%	58,8%
Edukacja kulturalna	94,0%	50,0%
Animowanie i wzmacnianie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego	92,7%	50,0%
Edukacja obywatelska	91,7%	44,2%
Wspieranie funkcjonowania Lokalnych Grup Działania	90,5%	53,9%
Doradztwo	89,3%	46,7%
Wspieranie postaw obywatelskich	89,2%	50,0%
Instrumenty wsparcia finansowego	89,0%	50,7%
Tworzenie infrastruktury integracji i aktywności społecznej	85,2%	49,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*.

Zastanawiający jest zatem fakt, iż **19,7% mieszkańców województwa nie dostrzega w swoim otoczeniu organizacji lub grup społecznych aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz gminy**. Dziwi to tym bardziej, że **98% samorządów lokalnych podejmuje działania włączające obywateli w proces współzarządzania gminą lub powiatem**.

Wykres 6.2 Ocena przedstawicieli JST województwa dotycząca włączania obywateli w proces współzarządzania

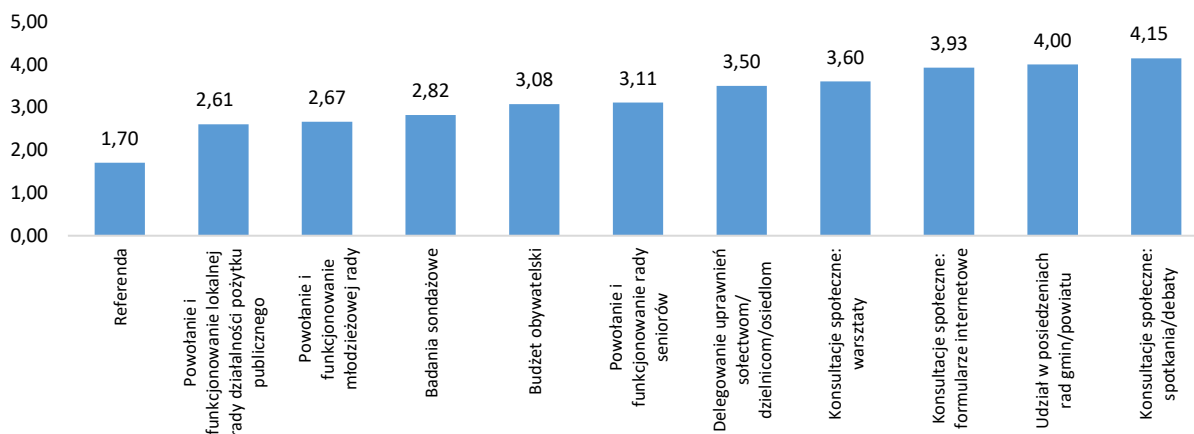

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

W roku 2023 najczęściej wykorzystywaną formą były udział w posiedzeniach rad gmin/powiatów jednostek samorządu terytorialnego (83,8%), konsultacje społeczne w formie spotkań i debat (83,6%), oraz konsultacje społeczne w formie formularzy internetowych (80,9%). Za ważną zostały uznane cztery formy (konsultacje społeczne w formie debat, udział w posiedzeniach rad gmin/powiatu, konsultacje społeczne w formie formularzy internetowych oraz konsultacje społeczne w formie warsztatów). Natomiast niektóre formy zostały uznane wręcz za nieistotne. Łączna ocena ważności wszystkich form oceniona została na 3,2 w skali od 1 do 5.

Wykres 6.3. Ocena ważności form włączania obywateli w proces współzarządzania z punktu widzenia celów rozwojowych gminy/powiatu

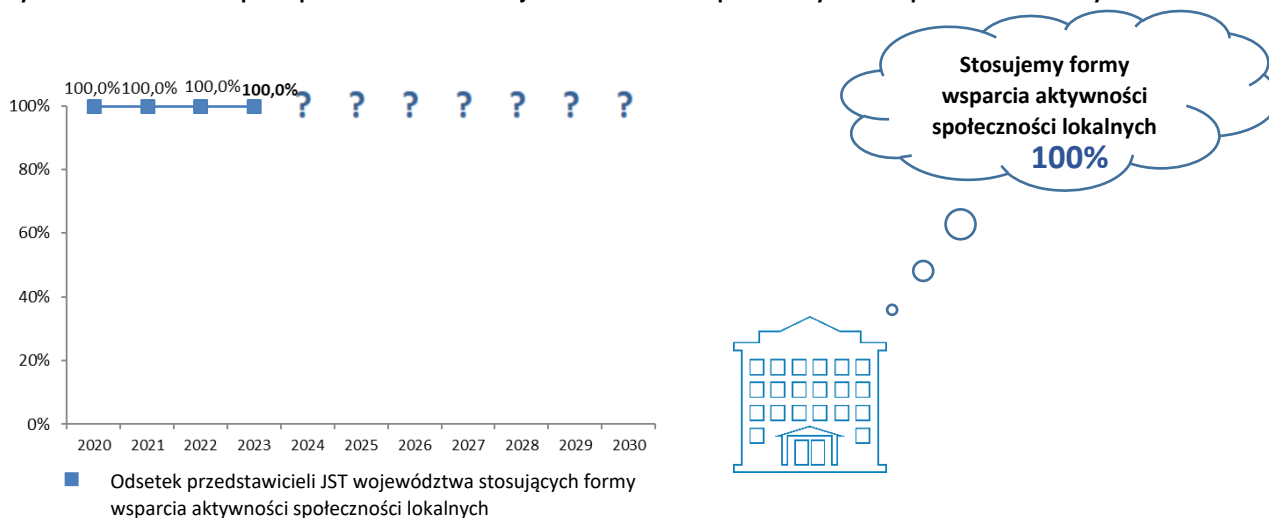

Za ważne formy uznaje się te, których oceny mieściły się w przedziale: **3,51-5,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*

We wszystkich latach prowadzenia Barometru lokalnego, przedstawiającego opinie JST województwa warmińsko-mazurskiego, wszystkie badane jednostki stosowały formy wsparcia aktywności społeczności lokalnych.

Wykres 6.4. Stosowanie przez przedstawicieli JST województwa form wsparcia aktywności społeczności lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

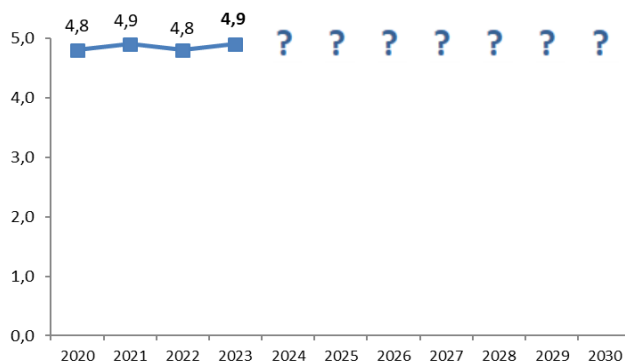
Pomimo stosowania danych form włączania obywateli, samorządowi lokalnemu może nie zależeć na wysokiej frekwencji korzystania z nich. Wyjaśniałoby to wysoki odsetek mieszkańców niedostrzegających organizacji aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz gminy. **Ważne jest zatem uświadamianie jednostek samorządu terytorialnego o korzyściach płynących z włączania obywateli do współdecydowania o rozwoju otoczenia w którym żyją.**

6.2. Infrastruktura

Nowoczesna infrastruktura jest jednym z fundamentów rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, który integruje zagadnienia społeczne i społeczno-gospodarcze z zagadnieniami środowiskowymi. Obejmuje zarówno rozwój infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, energetycznej, teleinformatycznej jak również socjalnej i bezpieczeństwa publicznego. Inwestycje w rozwój infrastruktury wpływają na poprawę życia mieszkańców, konkurencyjność gospodarczą regionu jak również poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

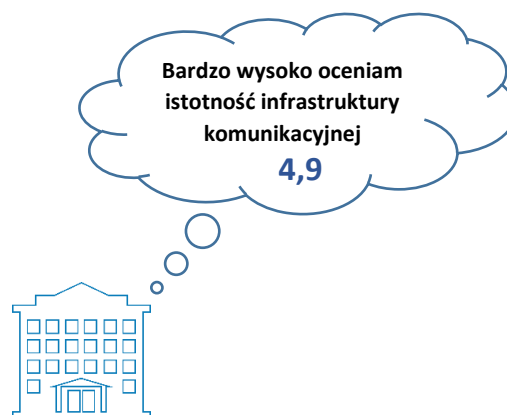
Jak pokazują badania, **inwestycje w infrastrukturę drogową są dla samorządów lokalnych najważniejszym z działań z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy / powiatu**. W skali pięciostopniowej temu aspektowi w 2023 roku przyznano średnio aż 4,9 punktów. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w latach 2020-2023 ocena JST dotycząca istotności infrastruktury komunikacyjnej oscylowała w przedziale 4,8-4,9 punktów .

Wykres 6.5. Istotność infrastruktury komunikacyjnej wg przedstawicieli JST w województwie warmińsko-mazurskim

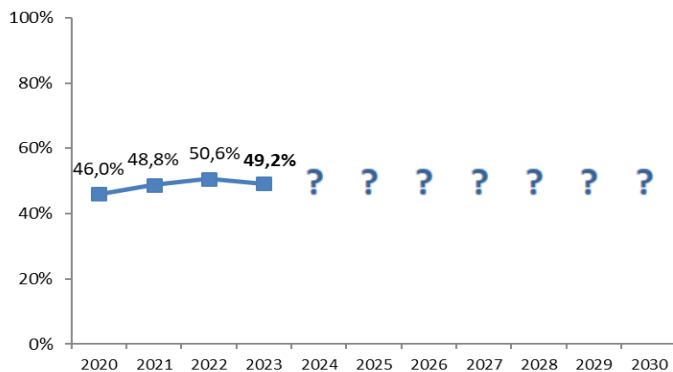
■ Ocena przedstawicieli JST województwa dotycząca istotności infrastruktury komunikacyjnej (w 5-stopniowej skali)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

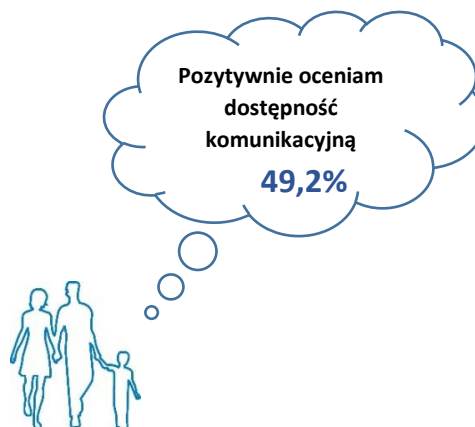
Stąd w ostatnich latach realizowano szereg inwestycji, które zdecydowanie poprawiły dostępność komunikacyjną regionu. Pomimo tego, **z dostępności infrastruktury komunikacyjnej do swojego miejsca zamieszkania zadowolonych jest jedynie 49,2% (46% w 2020 roku) mieszkańców**.

Wykres 6.6. Ocena mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca dostępności komunikacyjnej

■ Odsetek mieszkańców województwa stosujących formy wsparcia aktywności społeczności lokalnych

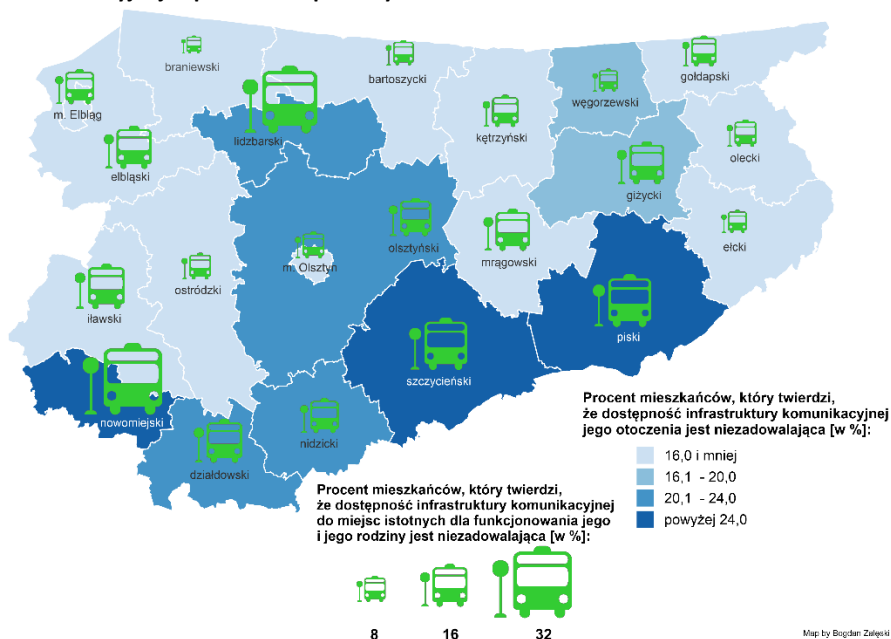
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Ok. 14,3% mieszkańców (19,4% w 2020 roku) uważa jednak, że infrastruktura komunikacyjna nadal jest niewystarczająca. **Nieco lepiej, lecz również niezbyt wysoko, mieszkańcy województwa oceniają poziom dostępności komunikacyjnej do miejsc istotnych dla funkcjonowania ich oraz członków ich rodzin.** Pozytywną opinię w tym zakresie posiada 51,6% (w 2020 roku - 53,4%) mieszkańców województwa. Odsetek osób uważających, że istotna dla nich komunikacja transportowa jest niewystarczająca wynosi 13,1% - wobec 14,2% w 2020 roku. Poziom ten niestety nie jest satysfakcjonujący i świadczy o tym, że wielu mieszkańców na co dzień boryka się z problemem swobodnego dotarcia do ważnych dla siebie miejsc, np. pracy, lekarza, szkoły czy urzędu.

Analiza na poziomie powiatów pokazuje, że w **największym stopniu z dostępności infrastruktury komunikacyjnej gminy oraz komunikacji do miejsc istotnych w codziennym funkcjonowaniu w roku 2023 niezadowoleni są mieszkańcy powiatu piskiego (uważa tak odpowiednio 33,3% oraz 21,4% ich mieszkańców) oraz nowomiejskiego (odpowiednio 25% i**

Mapa 6.1. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających dostępność infrastruktury komunikacyjnej w podziale na powiaty

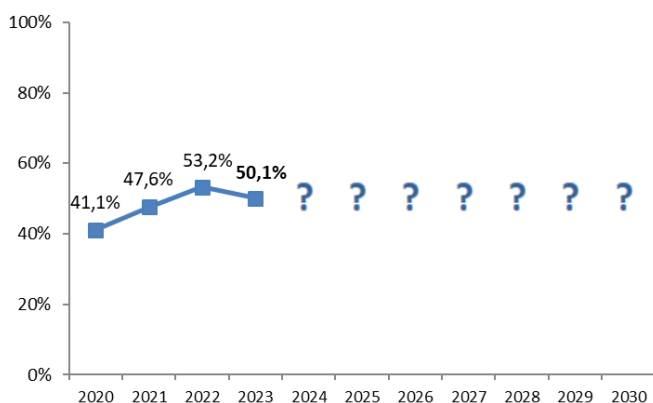

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

31,3%). Uwagę zwracają również powiaty lidzbarski oraz szczycieński, w których odsetek takich osób jest również znaczący. Najmniej niekorzystnych opinii co do dostępności komunikacyjnej mają mieszkańcy powiatu bartoszyckiego. Jedynie 7,0% mieszkańców powiatu ostródzkiego jest niezadowolonych z komunikacji do miejsc istotnych w codziennym funkcjonowaniu oraz 4,7% z dostępności komunikacyjnej.

Dostępność infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, oczyszczalnie ścieków) była najwyżej ocenianym czynnikiem jakości życia. W 2023 roku uważało tak ok. 62,5% mieszkańców województwa (wobec 69,4% w 2020 roku). Tylko ok. 8,1% osób było zdania, że dostępność infrastruktury technicznej była nadal niewystarczająca. **Jest to konsekwencja wysokiego priorytetu jaki samorządy lokalne nadają tego typu inwestycjom.** Wyniki badań wskazują, że istotność infrastruktury technicznej w dalszym rozwoju gminy/powiatu została przez nich oceniona na 4,7 w skali od 1 do 5. Była to nieznacznie wyższa ocena niż w 2020 roku, kiedy to istotność infrastruktury technicznej w dalszym rozwoju gminy/powiatu oceniono na 4,5 punkty.

Wykres 6.7. Ocena mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca dostępności Internetu komercyjnego

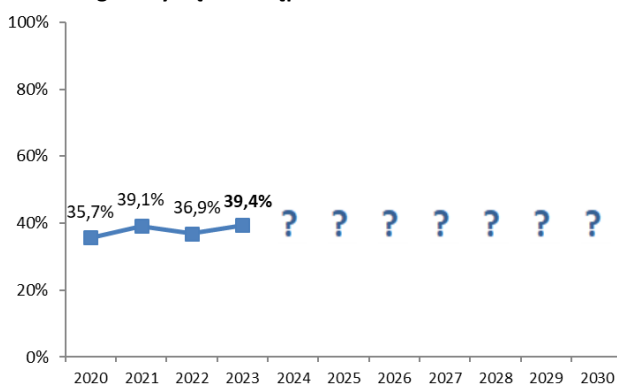
■ Odsetek mieszkańców województwa pozytywnie oceniających dostępność Internetu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

Niewielki odsetek mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego pozytywnie oceniło dostępność Internetu w swoim otoczeniu. Spośród badanych 50,7% osób dostrzegało dostępność Internetu w przestrzeni publicznej, a 50,1% osób dostrzegało dostęp do Internetu komercyjnego. Nieznaczny odsetek mieszkańców regionu uważał, że w przestrzeni publicznej brakuje dostępu do Internetu (12,2% badanych). W przypadku Internetu komercyjnego, problemy w jego dostępie zauważało 8,7% mieszkańców.

Dużo mniej optymistyczne są wyniki w zakresie dostępności zasobów mieszkaniowych, pozytywnie ocenianych jedynie przez 39,4% mieszkańców Warmii i Mazur. Niemniej jednak w 2023 roku odsetek odpowiedzi w tym zakresie był najwyższy od 2020 roku.

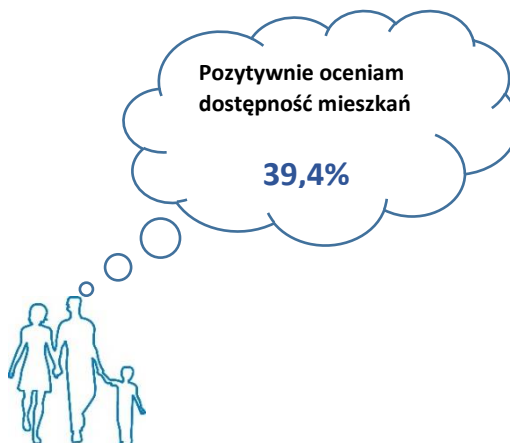
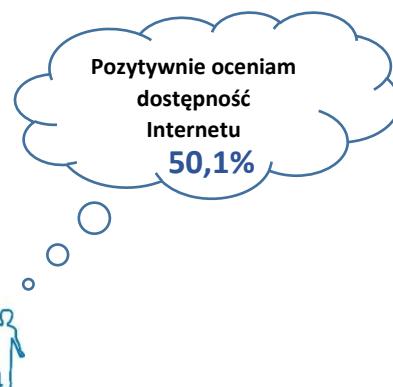
Wykres 6.8. Ocena mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca dostępności mieszkań

■ Odsetek mieszkańców województwa pozytywnie oceniających dostępność Internetu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*.

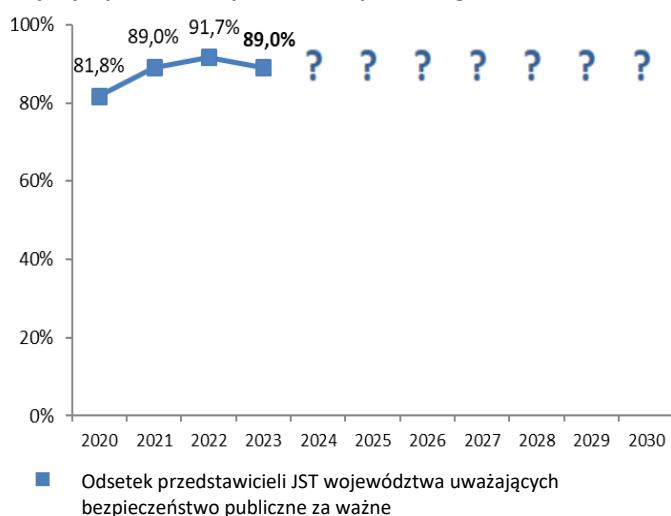
Blisko połowa mieszkańców, bo 42,0% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, wysoko oceniło poziom bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Niskie oceny w tym aspekcie przyznało natomiast 8,3% mieszkańców regionu.

Niepokojący jest również fakt, iż jedynie 71,6% jednostek samorządu terytorialnego uznaje retencjonowanie wód za ważne z punktu widzenia ich dalszego rozwoju. Jest to szczególnie niepokojące w dobie zmian klimatycznych i coraz częściej pojawiających się deficytów w dostępie do wody.

Istotnym elementem jakości życia jest poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. **Taką świadomość ma aż 89,0% samorządów lokalnych, które podkreślają ważność wspierania bezpieczeństwa publicznego z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu.** Dla porównania w 2020 roku pozytywny odsetek odpowiedzi w tym zakresie wyniósł 81,8%.

Wykres 6.9. Ocena JST województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca poczucia bezpieczeństwa publicznego

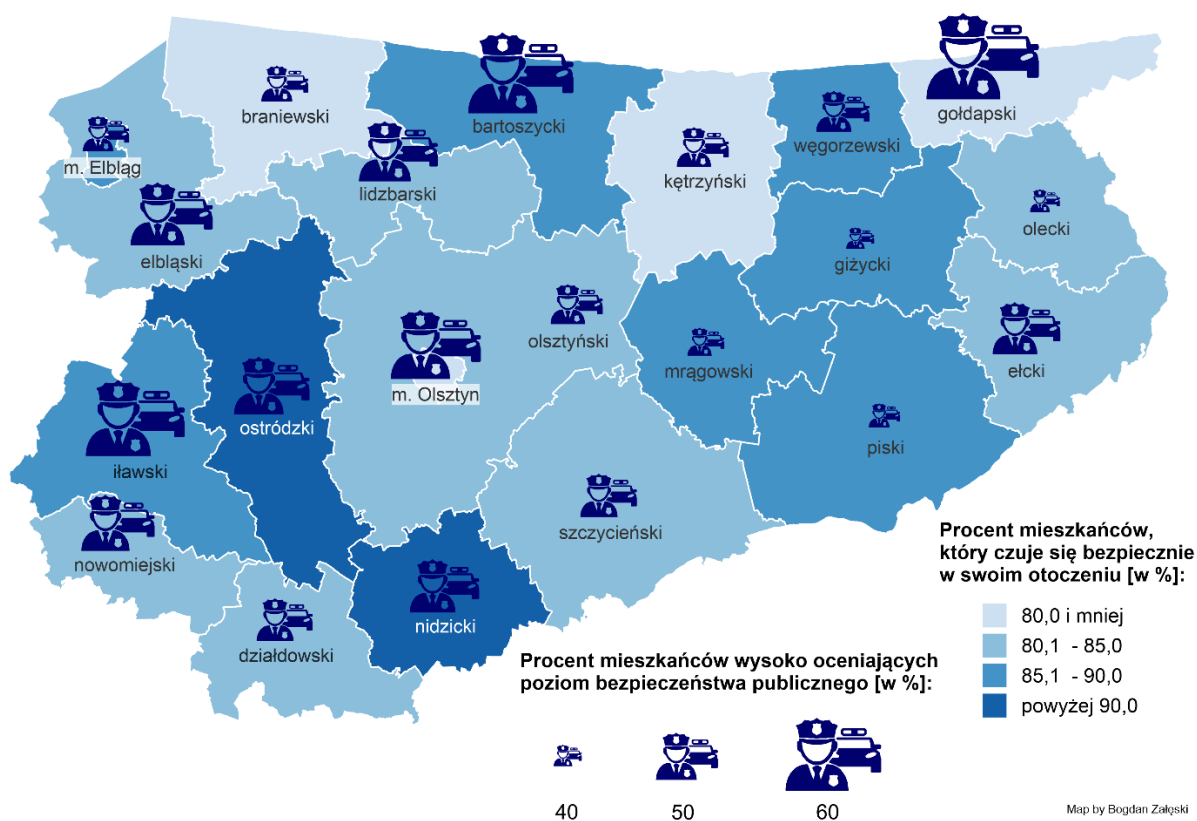

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego i lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023.*

W przeciwieństwie do przedstawicieli JST znacznie gorzej stan zapewnienia zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego oceniali mieszkańcy województwa. Pozytywne zdanie na ten temat miało 50,4% mieszkańców regionu, a 8,4% było niezadowolonych z zapewnienia zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego.

Mimo wszystko **poziom bezpieczeństwa publicznego w województwie warmińsko-mazurskim należy ocenić bardzo pozytywnie.** Aż 84,3% mieszkańców regionu czuje się bezpiecznie w swoim otoczeniu, a przeciwnego zdania jest tylko 8,3%.

Mapa 6.2. Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających stan zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego w podziale na powiaty w odniesieniu do poczucia bezpieczeństwa mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

Analizując poczucie bezpieczeństwa mieszkańców poszczególnych powiatów zauważalny był wysoki jego poziom w powiatach nidzickim (100% mieszkańców) oraz ostródzkim (92,3%). W powiecie gołdapskim najwyżej oceniono stan zabezpieczenia bezpieczeństwa publicznego (65%). Powiaty, w których mieszkańcy w najmniejszym stopniu odczuwają swoje bezpieczeństwo to powiat gizycki (39,5% mieszkańców), olecki (40%) oraz piski (40,5%).

6.3. Środowisko przyrodnicze

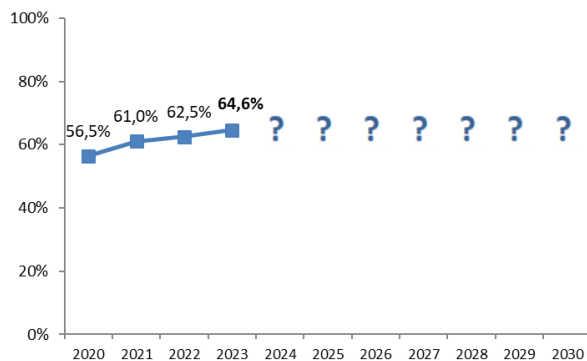
Województwo warmińsko-mazurskie, z uwagi na bogate walory turystyczne oraz czyste środowisko, należy do jednych z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym rejonów Polski. O walorach przyrodniczych województwa decydują przede wszystkim duże kompleksy leśne, z Puszczą Piską na czele, liczne jeziora, rezerваты przyrody i parki krajobrazowe. Dlatego też Warmia i Mazury znane są jako Zielone Płuca Polski.

To właśnie na bogatych walorach środowiska naturalnego oparte są inteligentne specjalizacje wskazane w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030*. W przypadku województwa warmińsko-mazurskiego są to ekonomia wody, przemysł drzewny i meblarski, przemysł spożywczy, nastawiony na produkcję żywności wysokiej jakości oraz zdrowe życie.

Dlatego też chcąc dalej cieszyć się wyjątkowym środowiskiem przyrodniczym w regionie, należy dążyć do racjonalnego gospodarowania środowiskiem, dbać o czystość wód i powietrza oraz zapobiegać negatywnym skutkom działalności człowieka.

Spośród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego **pozytywnie stan środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu ocenia 64,6% osób**, co może się wydawać niezbyt satysfakcjonującym wynikiem. Dziwi to gdyż Warmia i Mazury należą do obszarów o najczystszym powietrzu w kraju, o bardzo cennej przyrodzie i atrakcyjnym krajobrazie. Pozytywne jest natomiast to, że **jedynie dla 7,5% mieszkańców stan środowiska przyrodniczego jest niezadowolający**.

Wykres 6.10. Ocena zadowolenia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego ze stanu środowiska

■ Odsetek mieszkańców zadowolonych ze stanu środowiska

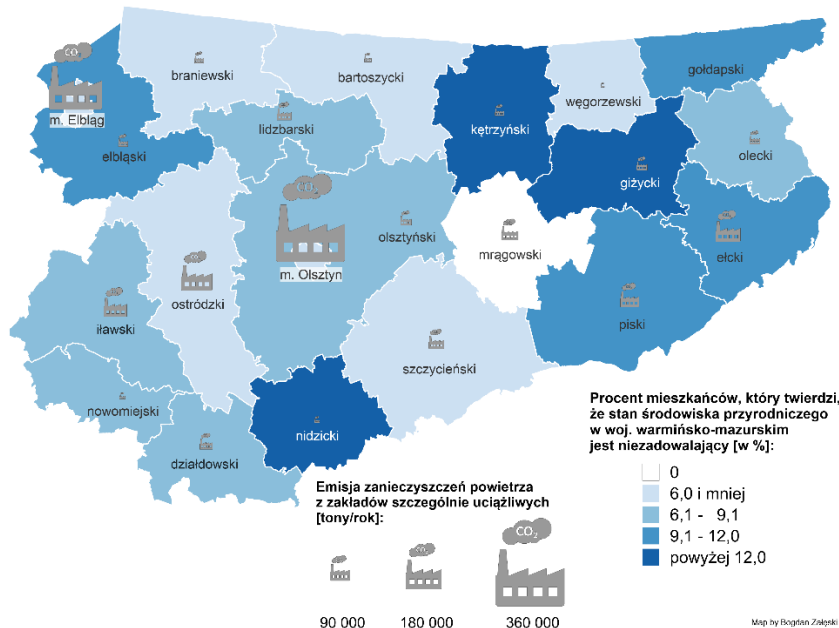
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań Barometru społecznego 2021, 2022, 2022, 2023.

Jak pokazują badania, najwyższy odsetek mieszkańców, którzy negatywnie oceniają stan środowiska przyrodniczego, mieszka w powiatach giżyckim (23,3%), nidzickim (20% mieszkańców) oraz kętrzyńskim (19,1%).

Analizując rozkład przestrzenny odsetka mieszkańców negatywnie oceniających stan środowiska przyrodniczego oraz danych GUS odnośnie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych, można wnioskować, że na poziomie powiatów co do zasady nie występuje zależność między tymi aspektami - a więc **to nie jakość powietrza jest czynnikiem wpływającym na negatywną opinię części mieszkańców o środowisku przyrodniczym Warmii i Mazur.**

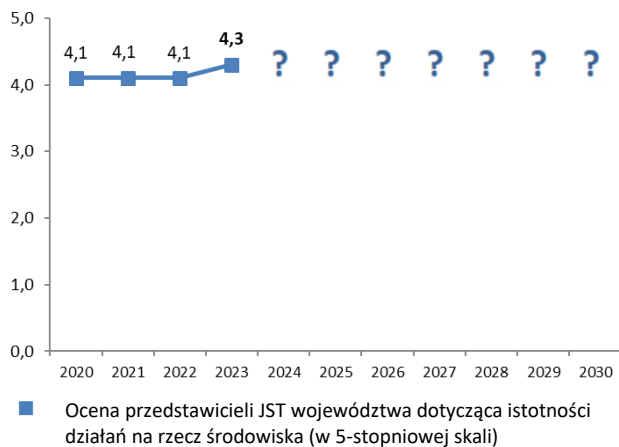
Mapa 6.3. Odsetek mieszkańców negatywnie oceniających stan środowiska przyrodniczego w swoim otoczeniu w podziale na powiaty w odniesieniu do emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2023*.

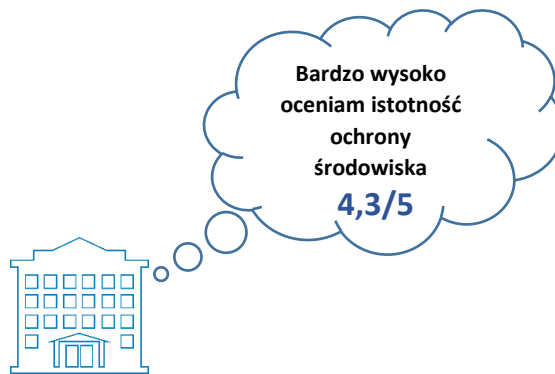
Jednostki samorządu terytorialnego **wysoko oceniają istotność działań na rzecz ochrony środowiska z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu.** W skali od 1 do 5 średnia ocena w tym zakresie w 2023 roku wyniosła 4,3. Była to jak do tej pory najwyższa ocena od momentu rozpoczęcia badań, tj. od 2020 roku.

Wykres 6.11. Ocena przedstawicieli JST województwa dotycząca istotności działań na rzecz ochrony środowiska

■ Ocena przedstawicieli JST województwa dotycząca istotności działań na rzecz środowiska (w 5-stopniowej skali)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2020, 2021, 2022, 2023*.

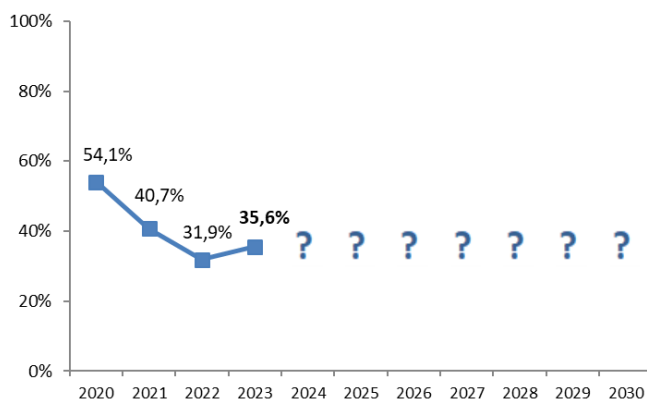
Wyniki ważności poszczególnych obszarów przedstawione zostały na wykresie 6.12. Można je uznać za bardzo pozytywne, gdyż wszystkie obszary ochrony środowiska uznane zostały za ważne. Dla jednostek samorządu terytorialnego najważniejszy jest rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków. Najmniej istotne jest retencjonowanie wody. Wydaje się, że w dobie zmian klimatycznych oraz coraz częstszych silnych opadów atmosferycznych, aspekt retencjonowania wód powinien mieć większy priorytet wśród władz lokalnych. Stan zabezpieczenia środowiska przyrodniczego wysoko ocenia jedynie 35,6% samorządów lokalnych.

Wykres 6.12. Ocena ważności rozwoju poszczególnych obszarów ochrony środowiska z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy/powiatu (skala od 1 do 5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*.
 Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: 3,51-5,00.

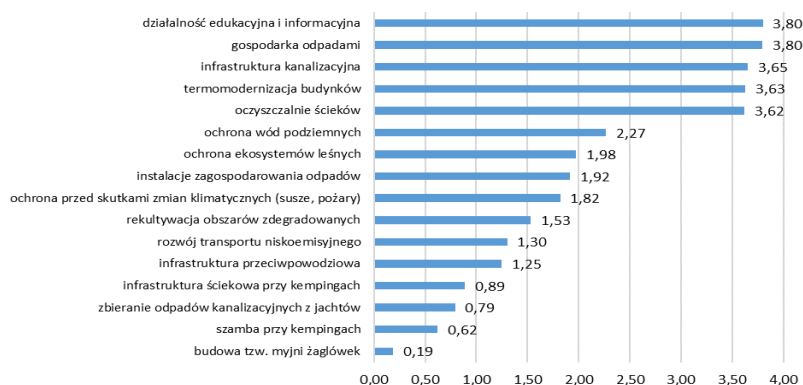
Wykres 6.13. Ocena przedstawicieli JST województwa warmińsko-mazurskiego dotycząca stanu zabezpieczenia środowiska

■ Odsetek przedstawicieli JST województwa wysoko oceniających stan zabezpieczenia środowiska

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru społecznego 2020, 2021, 2022, 2023*

Wykres 6.14. Ocena stanu zabezpieczeń poszczególnych czynników ochrony środowiska (skala od 1 do 5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań *Barometru lokalnego 2023*.
 Uwagi: za ocenę wysoką uznaje się wartość mieszczącą się w przedziale: 3,51-5,00.

Jak pokazuje wykres nr 6.14, spośród 16 aspektów ochrony środowiska jednostki samorządu terytorialnego wysoko oceniły 5 z nich. Były to: działalność edukacyjna i informacyjna, gospodarka odpadami, infrastruktura kanalizacyjna, termomodernizacja budynków oraz oczyszczalnie ścieków. Aczkolwiek żaden z powyższych aspektów nie został oceniony

powyżej 4. Oceny te były jednak zdecydowanie niższe od oceny ich istotności w rozwoju samorządu lokalnego (wykres nr 6.12).

Spośród aspektów zabezpieczenia poszczególnych czynników ochrony środowiska najlepiej oceniona przez przedstawicieli JST została działalność edukacyjna i informacyjna oraz gospodarka odpadami (3,80). Najniższe oceny otrzymały natomiast budowa tzw. myjni żagliówek (0,19) oraz funkcjonowanie szamb przy kampingach (0,62).

Podsumowanie

Badania opinii przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu oraz mieszkańców regionu dostarczają szeregu informacji o stanie rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, których nie odzwierciedla statystyka publiczna. W ten sposób możliwa jest identyfikacja czynników rozwoju, a także tych obszarów życia społeczno-ekonomicznego, które wymagają większego wsparcia.

Oceny o charakterze pozytywnym mogą wskazywać kierunki do dalszych działań rozwojowych, aby nie utracić tego, co zostało już osiągnięte. Określenie dalszych inicjatyw wspierających województwo warmińsko-mazurskie i jego mieszkańców wymaga także uwzględnienia negatywnych recenzji. Wnioskowanie w tym zakresie pozwoli wyeliminować zagrożenia rozwojowe dla regionu, jakie mogłyby się pojawić w przypadku braku reakcji na zaobserwowane negatywne zjawiska.

